

Ingrado *magazine*

44

OMDAT LEREN WERKT!

september 2021

**Van verzuim naar
aanwezigheid**

**Analyse regionale
vsv-plannen**

**Wensen voor het
Regeerakkoord**

Onderwijs én zorg

**Ieder kind
wil zich ontwikkelen**

Leerplicht én welzijn
inzichtelijk

Leerplichttaken gaan verder dan het uitvoeren van de wet. Het welzijn van alle jongeren staat voorop.

LeerSaam biedt een complete oplossing voor het snel afhandelen van de administratie rond onderwijsprocessen. Het maakt leerplicht én welzijn inzichtelijk. Zo kom je tot structurele oplossingen voor de jongeren binnen de regio.

- Leerplichtadministratie
- Vrijstellingen en ontheffingen
- Leerlingenvervoer
- Verzuim
- Kwetsbare jongeren begeleiden
- Managementinformatie

De voordelen van LeerSaam

- LeerSaam beschikt over slimme koppelingen met DUO en Suwinet.
- Met één druk op de knop de verplichte rapportages uitdraaien levert veel tijdswinst op.
- Leerlingenverzuim staat vaak niet op zich. LeerSaam creëert overzicht. Zo voorkom je dat trajecten elkaar doorkruisen. Eén gezin, één plan.

- Wij kunnen LeerSaam snel implementeren. We migreren de omgeving op het moment dat het jouw gemeente uitkomt.

Meer weten?

Neem contact met ons op. Een vrijblijvende demonstratie is ook mogelijk. Of kijk voor meer informatie op onze website.

Vivian Sromofsky
leersaam@lostlemon.nl
085 489 8888

www.lostlemon.nl/leersaam

ISO 9001 | ISO 27001 | NEN 7510:2017

Dankzij LeerSaam hebben wij meer overzicht gekregen en is ons veel administratie uit handen genomen. Hierdoor hebben wij meer tijd voor onze klanten!

Jaap Zuiderduijn
Leerplichtambtenaar gemeente Urk

'Beweging
zien we ook
in het denken
over school-
verzuim'

Beweging en ontwikkeling

Bladerend door de kopij voor deze editie van Ingrado Magazine schieten er twee woorden door m'n hoofd: beweging en ontwikkeling. Zo veel verhalen waarin ik ze herken.

De pilot met de proeftuinen onderwijs-zorg (zie pagina 12) is een mooie doorontwikkeling van initiatieven die ooit door 'eenlingen' genomen werden. Nu zijn het waardevolle plekken waar kinderen tot ontwikkeling kunnen komen dankzij een evenwichtig aanbod van onderwijs en zorg. Deze pilot inspireert nu al.

De evaluatie van de regionale vsv-plannen 2021-2024 laat zien dat ook daarin sprake is van ontwikkeling en beweging. De doelstelling is vanuit OCW verbreed en de regio's hebben daar sterk op ingespeeld. Twee regio's vertellen hoe zij op een vernieuwende manier werken aan het recht op ontwikkeling voor jongeren tot 27 jaar. Ook de beweging om de wettelijke taak van RMC uit te breiden zodat ook jongeren van 23 tot 27 jaar zonder startkwalificatie begeleid kunnen worden is waardevol. Hoe houden we de jongeren vast en werken we met die jongeren aan hun kansen op een zelfstandige positie in de samenleving? Wat gebeurt er al in de regio's en wat wordt er vanuit OCW voorbereid? Daarover lees je meer op pagina 19.

Het Straat Consulaat geeft met het Educatieproject dak- en thuisloze jongeren de kans hun weg terug naar school te vinden (zie pagina 6). Goed om te lezen dat buiten de vaste kaders durven te denken, zoveel kan opleveren.

Beweging zien we ook in het denken over schoolverzuim. Steeds vaker wordt gesproken over schoolaanwezigheid in plaats van over schoolverzuim. Wat de consequenties daarvan voor leerplicht en jeugdgezondheidszorg kunnen zijn, stond centraal op een symposium in Twente. Je leest er meer over op pagina 28.

En zo kan ik nog wel even doorgaan. Lees het maar met eigen ogen in dit mooie nieuwe magazine!

Veel leesplezier.

Carry Roozmond
bestuurder Ingrado

Colofon

Ingrado magazine

#44, september 2021

Ingrado Magazine verschijnt drie keer per jaar. Voor alle professionals die staan voor het recht op onderwijs en ontwikkeling. Vol achtergronden, praktijkverhalen en inspiratie.

Tekst

Susan de Boer, Ronald Buitelaar, René Halberstadt, Selma Hulst, Yolanthé van der Ree, Marga de Weerd, Eveline aan de Wiel

Hoofdredactie

Yolanthé van der Ree

Coverfotografie

Driesje Boeve

Illustraties

Welmooet de Graaf

Ontwerp en opmaak

DDK, Utrecht

Druk

Badoux, Houten

Redactieadres

Ingrado
Hofplein 20
3032 AC Rotterdam
T 085 049 51 70
info@ingrado.nl
www.ingrado.nl

Als u teksten uit deze uitgave wilt overnemen, neem dan contact op met de redactie van Ingrado Magazine via info@ingrado.nl.

Deze publicatie werd mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Ingrado in beeld

Ingrado staat voor het recht op onderwijs en ontwikkeling van álle kinderen en jongeren. Durf buiten de lijntjes te kleuren en ga samen op zoek naar wat past.

Inhoud

Dak- en thuisloze jongeren

Veel dakloze jongeren willen wel terug naar school, maar kunnen dat niet. Het Straat Consulaat in Den Haag pakt de belemmeringen aan in een educatieproject.

Ieder kind wil zich ontwikkelen

In een pilot met 15 'proeftuinen' wordt gezocht naar maatwerkoplossingen voor kinderen en jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte.

Regionale vsv-plannen

De doelstelling van het nieuwe vsv-programma, dat begin 2021 van start is gegaan, is verbreed. Zien we dat terug in de regionale plannen?

10 vragen aan ...

Inge Vossenaar, directeur-generaal primair en voortgezet onderwijs bij het ministerie van OCW. 'Wat is de belangrijkste volgende stap om het aantal thuiszitters verder terug te dringen?'

Wettelijke taak RMC naar 27 jaar?

Nu nog stopt de wettelijke opdracht bij 23 jaar. Toch zijn er al regio's die alle jongeren tot 27 jaar tot hun doelgroep rekenen. Wat zijn hun overwegingen?

Van verzuim naar aanwezigheid

Een andere blik op verzuim: De vraag moet zijn 'hoe zorg je ervoor dat alle kinderen en jongeren zoveel mogelijk aanwezig zijn op school?'

Kamerleden over onderwijs

Wat ziet u als de grootste uitdaging op onderwijsgebied voor de komende vier jaar? We vroegen het vier Kamerleden.

Leren kijken met andere ogen

Versterk de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugd zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dat is de inzet van het programma Met Andere Ogen (MAO).

23 Leerplichtambtenaar en ondersteuner

Wie zijn die ondersteuners leerplicht en RMC? Ze blijken van grote waarde.

27 Onderzoek en theorie

Het belang van het schoolklimaat

36 Het beeld van de leerplichtambtenaar

Van handhaven naar adviseren

38 Tot slot

Dak- en thuisloze jongeren

Op weg naar de toekomst

Veel dakloze jongeren willen wel terug naar school, maar kunnen dat niet. Bijvoorbeeld omdat ze schulden moeten afbetalen. Het Straat Consulaat in Den Haag pakt de belemmeringen aan en biedt gemotiveerde jongeren de kans om zich voor te bereiden op het volgen van een opleiding, mét behoud van een uitkering.

Tekst Eveline aan de Wiel

In 2020 waren ongeveer 8.500 jongeren tussen de 18 en 27 jaar in Nederland dak- en thuisloos. Vaak worstelen zij met financiële, psychische of verslavingsproblemen en missen zij een sociaal netwerk om op terug te kunnen vallen. Het Straat Consulaat, een belangenorganisatie voor dak- en thuislozen in Den Haag, constateert dat het deze jongeren vaak aan perspectief ontbreekt. 'Ze krijgen het advies om te gaan werken om hun schulden af te betalen', vertelt Jeroen van Es. 'Maar zonder startkwalificatie vinden ze geen goede baan. Zo lopen ze vast in het systeem.'

'Als instanties buiten de vaste kaders durven te denken, dan kan er zoveel meer'

Om jongeren weer perspectief te bieden, biedt het Straat Consulaat een educatieproject aan voor (voormalig) dak- en thuisloze jongeren. Gedurende twaalf weken volgen gemotiveerde jongeren een speciaal traject van drie dagdelen per week bij ROC Mondriaan, met als doel om na de training een definitieve keuze te maken voor een vervolgopleiding. Ze krijgen Nederlands, rekenen en beroepsoriëntatie.

Kennis opfrissen

Docent Dorine Lups helpt de jongeren bij het opfrissen van hun kennis van de Nederlandse taal en het maken van keuzes voor de toekomst. 'De doelgroep is ontzettend divers', vertelt Lups. 'Sommige jongeren beheersen het Nederlands bijvoorbeeld op basisschoolniveau, terwijl anderen richting hbo-niveau gaan. Ik ga uit van het gemiddelde niveau, en van daaruit gaan we aan de slag.'

Ook docent Roland van Zweeden past zijn rekenlessen aan op het niveau van de leerlingen. 'We beginnen met het afnemen van een rekenniveautest en bespreken de leerwensen. De een wil leren rekenen met breuken, terwijl de ander meer wil weten van meetkunde. Daar zoeken we een passend lesboek bij. De lessen zijn bedoeld om kennis op te frissen, maar ook om het schoolritme weer op te pakken: op tijd komen, huiswerk maken en jezelf afmelden als je niet kunt komen.'

Gemotiveerd naar school

Naast de lessen spreken de leerlingen individueel met een decaan over hun toekomst. 'De decaan denkt mee over een passende vervolgopleiding', vertelt Van Es. 'Vervolgens proberen wij zoveel mogelijk rust te creëren. Bijvoorbeeld door met een uitkeringsinstantie te bespreken of een jongere kan studeren met behoud van een uitkering. Of door te ondersteunen bij het aanvragen van fondsen voor studiekosten. Op die manier kunnen de jongeren zich volledig op school richten.'

Het traject van het Straat Consulaat levert de deelnemers een certificaat op. 'Als een jongere het traject succesvol heeft doorlopen, dan geeft dat fondsen het vertrouwen dat fondsgeld goed besteed is', vertelt Van Es. 'Maar de belangrijkste winst

Kennis bundelen binnen de RMC-aanpak

Ook voor RMC's is een taak weggelegd als het gaat om de ondersteuning van dak- en thuisloze jongeren, zegt Ans Machielse, projectleider bij Ingrado. 'Al heeft preventie de voorkeur. Een jongere belandt niet van de ene op de andere dag op straat. Daar gaat vaak heel wat aan vooraf. Als een leerplichtambtenaar of RMC-medewerker in een vroeg stadium betrokken wordt en bijvoorbeeld op huisbezoek kan gaan bij schoolverzuim, dan voorkomen we wellicht grotere problemen. Dit lukt niet altijd, maar je kunt wél proberen de jongeren de beste kansen te bieden in hun ontwikkeling.'

Daarnaast kunnen RMC-medewerkers dak- en thuisloze jongeren ondersteunen op weg naar een fijne toekomst, in het onderwijs of op de arbeidsmarkt. 'Vaak hebben deze jongeren vooral behoefte om gehoord en gezien te worden. Hoe zie jij jouw toekomst? RMC is een van de partijen die dat gesprek kan aangaan. RMC-medewerkers weten vaak wat zich in het schoolverleden van de jongere heeft afgespeeld. Ook kennen zij het onderwijsaanbod in de regio en hebben zij nauwe contacten met scholen en regionale partners. Zo breng je kennis bij elkaar. Ook in kleine stapjes kun je een jongere vooruit helpen, zeker als je de krachten bundelt.'

is voor de jongere zelf: die weet weer hoe het is om in de schoolbanken te zitten en heeft bewezen gemotiveerd te zijn – ook aan zichzelf.'

Al doende leert men

Toch halen niet alle deelnemers de eindstreep. 'Dit jaar waren er relatief veel afvallers,' vertelt Marlies Filbri, directeur van het Straat Consulaat. 'Bijvoorbeeld omdat zij nog geen stabiele basis hadden. Dan is een schooltraject nog net iets te veel.' Het Straat Consulaat wil extra aandacht besteden aan de selectiegesprekken en meer gebruikmaken van de JIM-aanpak.

JIM staat voor jouw ingebrachte mentor. 'In het netwerk van de jongeren wordt gekeken op wie een jongere altijd kon terugvallen', vertelt Van Es. 'Misschien kon een jongere vroeger niet goed overweg met zijn ouders, maar wel met een tante. Waar een hulpverlener beperkt is in tijd en een professionele afstand houdt, kan een JIM makkelijker zeggen: kom je bed uit en ga ervoor. Bovendien is een JIM in principe voor altijd en blijft een hulpverlener een tijdelijke passant.'

Docent Lups merkt dat er tijdens het traject een groepsgevoel ontstaat. 'Deze leerlingen hebben van alles meegemaakt in hun leven. Soms voelen ze zich op bepaalde punten in hun leven mislukt, maar door de verhalen van anderen beseffen ze dat ze ook gewoon mens zijn, net als ieder ander.'

De docenten krijgen een kijkje in het leven van de jongeren. 'Daarna moeten we ze weer loslaten en hopen we ze een duwtje in de goede richting te hebben gegeven,' vertelt Van Zweeden. 'Soms kan het een halfjaar duren voordat een leerling klaar is om een mbo-opleiding te gaan volgen, maar dan is er toch iets in werking gezet.'

Landelijke kansen

Het Straat Consulaat zet in op het versterken

van de samenwerking in het sociaal domein. 'De wereld van de WMO en van de Participatiewet zijn nu vaak nog gescheiden', merkt Filbri. 'Terwijl ze deels met dezelfde doelgroep werken en de doelstellingen elkaar overlappen. Als we nauwer samenwerken, kunnen we er samen voor zorgen dat jongeren niet meer tussen wal en schip raken.'

Van Es zou graag zien dat het educatieproject landelijk wordt uitgerold. 'Overal in het land lopen dak- en thuisloze jongeren tegen dezelfde belemmeringen aan. Gemeenten verwachten dat jongeren met schulden gaan werken, maar als instanties buiten de vaste kaders durven te denken en jongeren de kans geven om eerst een

opleiding te volgen, dan is er zoveel meer mogelijk. Uiteindelijk willen deze jongeren het liefst iets voor zichzelf opbouwen. Daar zijn we als maatschappij ook bij gebaat.'

Volgens Filbri kan de overheid hier een belangrijke rol in spelen. 'Ondersteun kwetsbare jongeren vooral in het traject terug naar school. Trek daar de portemonnee voor. Het kost minder om dit soort projecten op te starten dan wanneer je niets doet en mensen voor langere tijd in de bijstand belanden. Veel jongeren zijn dakloos geraakt door een oneerlijke start in het leven en kunnen met de juiste scholing banen vervullen op een hoger niveau. Op dat terrein mag er meer gebeuren.' 🍷

Kansen in de zorg voor Kaya en Fred

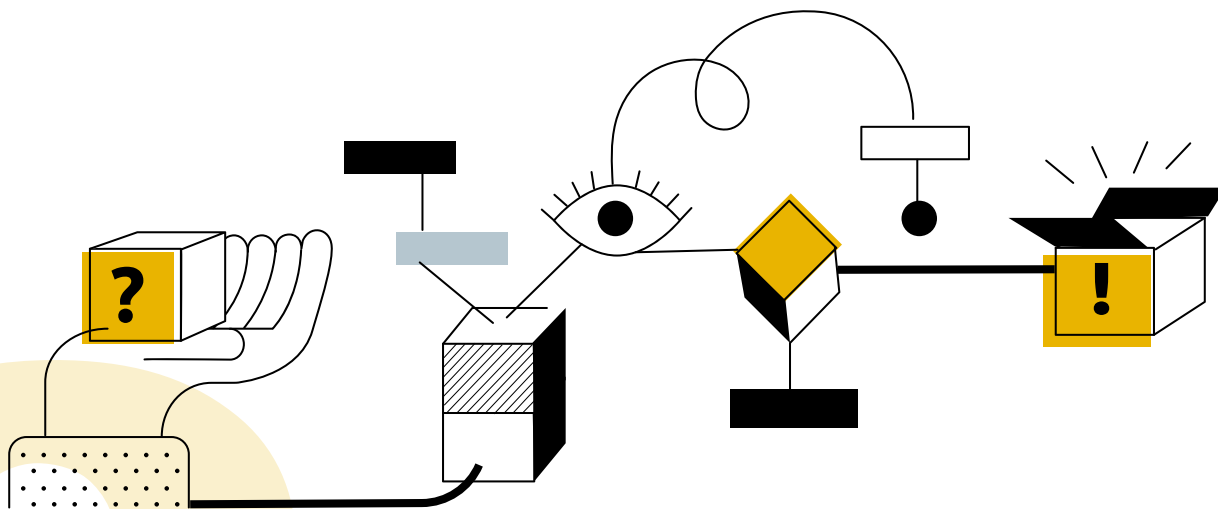
Kaya heeft het traject net afgerond. Door een combinatie van faalangst, een fout vriendje en de ziekte van haar moeder stopte ze met haar kappersopleiding en belandde ze bij een opvanglocatie van het Leger des Heils. Toen ze hoorde van het educatieproject, greep ze de kans om terug te gaan naar school met beide handen aan. 'Ik wilde al langer weer een opleiding volgen, maar omdat ik een studieschuld heb en geen netwerk om vragen te stellen, kwam ik niet verder.' Inmiddels heeft Kaya zich aangemeld voor een zorgopleiding. Ze droomt van een baan in een jeugdgevangenis of van een functie als pedagogisch medewerker.

Het traject was voor Kaya een mooie manier om haar faalangst te overwinnen én te wennen aan het schoolritme.

Ook Fred volgde het educatieproject. Wegens slecht contact met zijn ouders kwam hij via omzwervingen in Den Haag terecht. Door een depressie belandde Fred in de Ziektewet, waarna zijn werkgever failliet ging en hij van kamer naar kamer zwierf. Hij wilde wel studeren, maar liep tegen leeftijdsgrenzen aan. Via Stichting LIMOR hoorde hij van het educatieproject van het Straat Consulaat, dat hij in 2018 succesvol afrondde.

Inmiddels heeft Fred een eigen appartement en volgt hij de opleiding Maatschappelijke Zorg/Verzorgende IG. 'Door de slechte band met mijn ouders viel op jonge leeftijd mijn fundament weg', vertelt hij. 'Het heeft wat langer geduurd, maar ik weet nu wat ik wil gaan doen. In mijn omgeving zeggen mensen ook: deze opleiding past echt bij je.'

Vraag Antwoord

Ingrado beantwoordt veel vragen van leden. In deze rubriek belichten we de vragen die opvielen of het meest gesteld werden. En we geven het antwoord.

Dit keer lichten we niet concrete vragen uit, maar zoomen we in op de vraagfunctie op de website. Hoe werkt dat nou, vragen stellen aan Ingrado en wat doen we er vervolgens mee?

Zoals in het jaarplan staat, wil Ingrado in 2025 hét kenniscentrum zijn voor de bescherming van het recht op ontwikkeling en onderwijs van alle jongeren. Het analyseren van de ledenvragen sluit daarbij aan. De vragen laten ons zien wat er leeft onder onze leden. Dat betekent dat de inhoud van de vragen nauwkeurig wordt gevolgd.

Analyse

Met de lancering van de nieuwe website, staan de meest gestelde vragen - en de antwoorden - onderaan elke pagina in de Kennisbank. Staat jouw vraag daar niet bij, dan kun je je vraag via die pagina stellen. Ingrado wil leren van de vragen die gesteld worden en die kennis ook delen met haar leden. We analyseren daarom de vragen die binnenkomen en anticiperen daarop door bijvoorbeeld de informatie op de website uit te breiden en naar behoefte trainingen te organiseren. Zo is er maan-

delijks een webinar naar aanleiding van vragen die binnenkomen. De eerste helft van 2021 zijn er onder meer webinars georganiseerd over corona, over vrijstellingen en over gescheiden ouders, gezag en schoolinschrijving. Voor het najaar staan in elk geval 'hoogbegaafdheid', 'toptalent en onderwijs' en 'praktijkleren en mbo-certificaten' op de agenda. Houd de website in de gaten!

Naast de vragen die via de website binnenkomen, worden er veel vragen gesteld tijdens het wekelijkse spreekuur van onze juridisch adviseur. Ook die vragen worden meegenomen in de analyse.

Intervisie

Uit de analyse kan Ingrado aflezen uit welke regio's de vragen afkomstig zijn. Als er vanuit een bepaalde regio bovengemiddeld veel vragen komen, kan dat aanleiding zijn in gesprek te gaan. Bijvoorbeeld over hoe je intervisie binnen een team kunt organiseren. We stimuleren het lerend netwerk in de regio's en daarom helpt Ingrado onder meer intervisiegroepen op te zetten. Daarnaast bieden we intervisie-trainingen aan.

Binnen een goed functionerende intervisiegroep worden veel vragen beantwoord en wordt veel kennis gedeeld. Juist bij ingewikkelde casuïstiek is het belangrijk hierover in gesprek te gaan met directe collega's of collega's in de regio. De mogelijkheden verschillen immers per regio en op deze manier bouw je samen kennis op. Door casuïstiek met elkaar te bespreken kun je een casus echt afpellen.

Mijn Ingrado

Zodra het onderdeel Mijn Ingrado actief is op de website kun je de vragen die je gesteld hebt en het antwoord daarop terugzien op jouw pagina. Daarnaast zie je op die eigen pagina onder meer:

- de bijeenkomsten waarvoor je je hebt aangemeld;
- de opgeslagen documenten in Mijn Bibliotheek.

De Atlas op jouw pagina focust op jouw interesses en is ingezoomd op 50 kilometer rondom je werklocatie.

Binnen Mijn Ingrado kan de analyse van de vragen nog nauwkeuriger plaatsvinden.

Onderwijs én zorg

leder **kind**
wil zich
ontwikkelen

Nog altijd is het lastig voor kinderen en jongeren met een complexe ondersteuningsbehoefte een passend aanbod te organiseren. Zij dreigen vast te lopen in het onderwijs of zitten thuis. Initiatieven die zich richten op deze groep lopen vaak aan tegen de grenzen van wet- en regelgeving en financieringsmogelijkheden. In de derde onderwijs-en-zorgbrief van november 2020 kondigden de ministeries van OCW en VWS aan een aantal initiatieven te gaan begeleiden die deels onderwijs verzorgen en deels zorg verlenen. De begeleiding van de 15 geselecteerde ‘proeftuinen’ is eind mei van start zijn gegaan. Het zoeken naar maatwerkoplossingen staat centraal. Ingrado Magazine vroeg twee proeftuinen naar hun ervaringen en sprak met begeleiders van BMC.

Tekst Yolenthe van der Ree **Fotografie** Driesje Boeve

Natuurkr8

Jaren was ze werkzaam in het onderwijs; als leerkracht, als intern begeleider en zorgcoördinator. Zo kwam ze leerlingen tegen die vastliepen, die verwezen werden naar het speciaal onderwijs of thuis kwamen te zitten. In haar eigen huis midden in de natuur vingen Driesje Boeve en haar man pleegkinderen op. 'Wat zou er gebeuren', vroeg zij zich af, 'als ik die kinderen die het zo lastig hebben op school af en toe mee naar huis neem?' School en ouders stemden in en zo kreeg zij twee kinderen onder haar hoede die dreigden uit te vallen. Met groot succes. Beide kinderen konden op school blijven en zitten inmiddels op het regulier voortgezet onderwijs. Boeve begon te dromen: wat zou het mooi zijn als ze meer kinderen kon helpen op haar mooie plek.

Inmiddels is die droom uitgekomen. Natuurkr8 heet het bedrijf dat Boeve runt samen met haar man. In haar team onder anderen een leerkracht, pedagogisch

medewerkers, gedragswetenschapper, een docent beeldende vorming. En ook een groot aantal harige en gevederde medewerkers leveren een bijdrage: honden, pony's, kippen, konijntjes, varkentjes. Er is plek voor maximaal zes leerlingen tussen de 4 en 13 jaar die 1 op 1 begeleid worden. Sommigen zaten thuis, anderen zaten nog wel op school, maar liepen vast.

Knelpunten

'Het liefst werk ik preventief', legt Boeve uit, 'maar de praktijk is dat de meeste kinderen die bij ons komen thuiszitter zijn en dus al uitgevallen zijn. Dat is zo jammer, want dan is er al zo veel gebeurd en is er vaak al zo veel schade. Het lukt tot dusver helaas onvoldoende om al in te grijpen voordat leerlingen uitvallen. Belangrijk knelpunt is de financiering. Wij bieden onderwijs én zorg en dat maakt dat het onderwijs vindt dat de zorgpartner moet betalen en andersom. Dit is niet in het belang van kinderen want het is

juist die combinatie waar zo veel behoefte aan is. Ieder kind wil zich ontwikkelen, dus zorg moet waar dat mogelijk is altijd gepaard gaan met onderwijs. Inmiddels hebben we zelf een soort constructie ontwikkeld waarin we de zorguren declareren bij de zorg en de onderwijsuren factureren aan het onderwijs. Het is een manier, maar het is allesbehalve ideaal. Het blijft een zoektocht.'

Ook de wachtlijsten in de zorg en de negatieve beeldvorming rond het fenomeen zorgboerderij werken belemmerend. Lastig is bovendien de koudwatervrees bij scholen voor voortgezet onderwijs om kinderen in te schrijven die uitstromen bij Natuurkr8. 'Scholen redeneren dat deze kinderen geen onderwijs genoten hebben en zien hen liever geplaatst in het vso. Daar horen de meesten echter echt niet thuis.'

Hoop

Dat het gesteggel ophoudt. Dat is de diep gekoesterde wens van Boeve. 'Een einde aan het gesteggel. Dat hoop ik dat de proeftuinen opleveren. Dat we preventiever kunnen werken en kinderen kunnen opvangen voordat ze uitvallen. En dat thuiszitters sneller doorstromen naar een plek als de onze en tot ontwikkeling kunnen komen.'

De meeste kinderen hebben een enorme route achter de rug'

Praktijk De Regenboog

Toen Marije Hemmer 13 jaar geleden orthopedagogische praktijk De Regenboog startte, stond nog diezelfde week de eerste thuiszitter op de stoep. De een na de ander volgde; zonder werving of reclame stroomde de voorziening vol. 25 tot 30 kinderen van 4 tot 18 jaar kunnen er terecht en alle plaatsen zijn altijd bezet. De meeste kinderen hebben een enorme route achter de rug als ze bij De Regenboog geplaatst worden. Vaak met veel teleurstelling, verdriet en frustratie tot gevolg.

Rust

De Regenboog biedt zorg-onderwijsarrangementen met dagbehandeling en onderwijs. De kinderen kampen met problematiek variërend van autisme en angsten tot hechtingsproblematiek en trauma. 'En alles wat daar tussenin zit', zegt Hemmer. 'Sommige kinderen zijn de hele week bij ons, anderen gaan deels naar school of bijvoorbeeld twee dagen per week naar een zorgboerderij. We hebben drie panden waar we in totaal vijf groepen hebben. De begeleiding is 1 op 2. Rond de 35 mensen zijn er in

dienst, allemaal hbo- of wo-opgeleid onder wie leerkrachten, een gedragswetenschapper, speltherapeuten en traumatherapeuten. Hoe ernstig de problematiek ook is, en die verandert gedurende het verblijf bij ons, de kinderen hoeven niet van de ene instelling naar de andere om de juiste hulp te krijgen. Dat geeft enorm veel rust.'

Knelpunten

Officieel mag De Regenboog geen onderwijs aanbieden. 'We hebben geen Brin-nummer en zijn dus geen school. Dat maakt alles ingewikkeld. En het betekent ook dat we geen toegang hebben tot voor ons belangrijke data, zoals die over thuiszitters bijvoorbeeld. De financiering is vaak ook moeizaam. Om te kunnen starten met een traject moeten we met iedereen om tafel; het samenwerkingsverband, de zorgaanbieders. En dat voor ieder kind opnieuw. Pas als er groen licht is voor een zorg-onderwijsarrangement, kunnen we afspraken maken over de financiën. Grappig effect van de proeftuinen is dat er plots deuren opengaan. In een wat stroeve casus noemde ik

dat we deelnemen aan de proeftuinen van OCW en VWS en toen kwam er beweging.

'Ik hoop op een verandering in de wet als resultaat van de proeftuinen. Ik hoop dat voor kinderen die het ECHT nodig hebben – dat wil ik benadrukken want er moet echt heel zorgvuldig naar gekeken worden – onderwijs en zorg samen kunnen gaan. Daarmee kunnen we eindelijk legitimeren wat er nu al gebeurt en wat zo vreselijk hard nodig is. En daarmee zijn we af van de eindeloze zoektocht naar financiering en constructies.'

'Grappig effect van de proeftuinen is dat er plots deuren opengaan'

Praktijk centraal in begeleiding

Adviesbureau BMC neemt in opdracht van de ministeries van OCW en VWS de begeleiding van de proeftuinen voor haar rekening. Hilde Jorna en Maryse Schuijt maken deel uit van het team dat deze opdracht uitvoert. Beiden hebben zij een aantal proeftuinen onder hun hoede.

Jorna: 'Met de proeftuinen gaan we op zoek naar de ruimte die de huidige wet- en regelgeving biedt en kijken we vooral ook naar de ruimte die nog niét wordt benut. Na de fase met de proeftuinen start in augustus 2022 de experimenteerfase waarin afgeweken kan worden van (belemmerende) wet- en regelgeving. De opbrengsten uit het experiment zullen de basis vormen voor het wijzigen van wet- en regelgeving om op de lange termijn een nieuwe vorm van onderwijs en zorg mogelijk te maken.'

Brede ervaring

'Het mooie van de proeftuinen is dat het nu echt om de praktijk gaat', zegt Jorna, 'om de vaak kwetsbare groep kinderen, om de initiatieven die hun weg moeten vinden in een behoorlijk complex systeem. We willen de belemmeringen niet alleen

duiden, maar vooral ook overwinnen of werkbaar maken. Zodat de kinderen maatwerk krijgen en zich ontwikkelen. De verscheidenheid in proeftuinen is groot, zowel in omvang als in doelgroep en aanbod. Zo doen we brede ervaring op.'

'De lijnen zijn kort' zegt Schuijt, 'ik heb elke week contact met 'mijn' proeftuinen en we breiden de contacten met de samenwerkingspartners van de proeftuinen flink uit. Het belang van een goed netwerk én vertrouwen is voor dit soort maatwerktrajecten groot. Een onderwijs-zorgcontinuüm bouw je samen.'

Ander belangrijk onderdeel van de pilot met de proeftuinen is kennisdeling. Jorna: 'In de eerste bijeenkomst zullen de proeftuinen allereerst met elkaar kennismaken, op de langere termijn staat leren van en met elkaar centraal. Deze kennis en ervaringen worden vervolgens breder gedeeld met betrokken partners zoals de samenwerkingsverbanden, gemeenten en leerplichtambtenaren.'

Geen vrijstellingen meer nodig

Carry Roozmond, bestuurder van Ingrado, kan de hoop van de eigenaren van de proeftuinen alleen maar onderschrijven. 'Ik ben blij met de proeftuinen, maar wát een lange adem hebben deze initiatiefnemers. Nog een keer uitleggen wat er nodig is om kinderen die niet in het standaard hokje passen, toch de kans te bieden zich te ontwikkelen. Ik hoop dat de opbrengst van de proeftuinen leidt tot het inzicht dat niet ieder kind zich op dezelfde manier ontwikkelt. Dat er aanbod komt voor kinderen van wie je op voorhand weet dat het "regulier" waarschijnlijk niet

gaat lukken. En dat we daarmee kinderen en hun ouders al die teleurstelling en faalervaringen kunnen besparen. Kijk voor ieder kind wat er nodig is om tot ontwikkeling te komen. En organiseer dat aanbod. Als we dat doen, zijn er geen vrijstellingen meer nodig.'

**KLIK
HIER**

Ingrado publiceerde de handreiking Onderwijs, zorg en de Leerplichtwet

Meer informatie

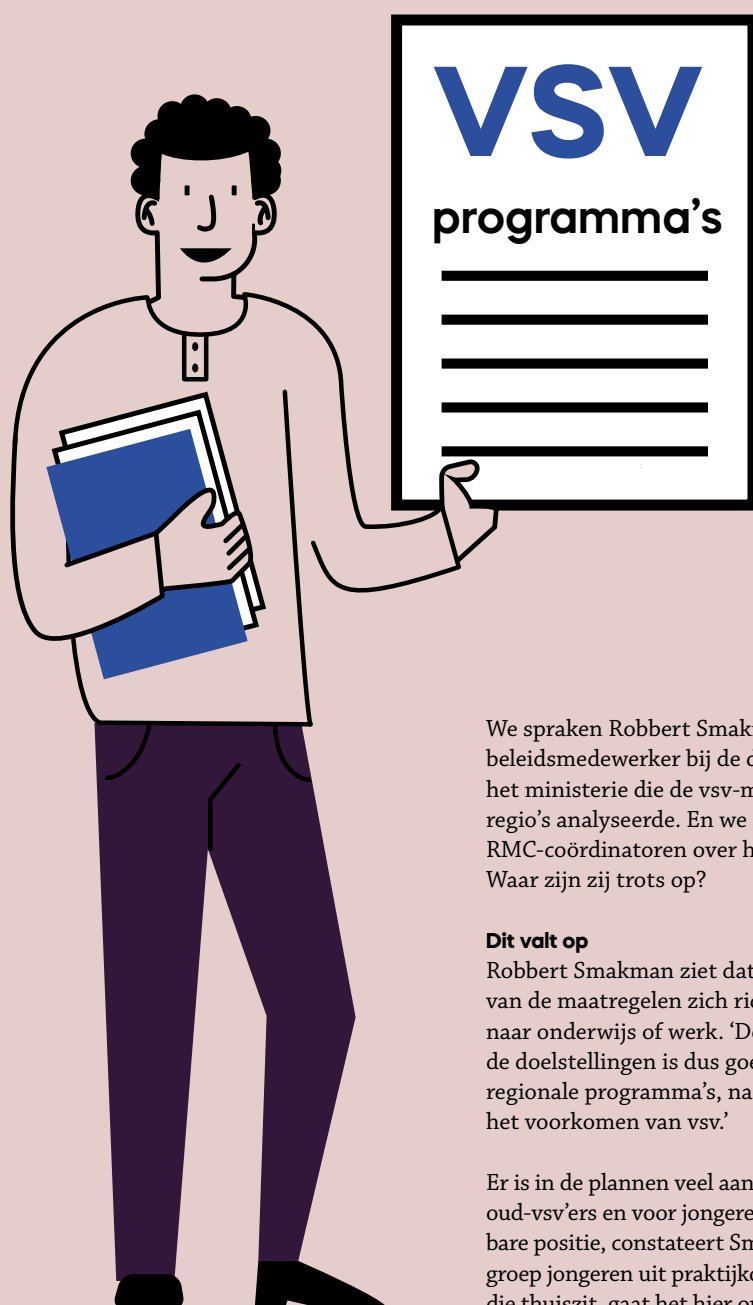
Meer informatie over de 15 proeftuinen en de pilot vind je hier.
- www.natuurkr8.nl
- www.praktijkderegenboog.com

**KLIK
HIER**

Wat is nieuw?

Regionale vsv-plannen 2021-2024

Waar staat er in de regionale plannen om voortijdig schoolverlaten (vsv) terug te dringen? De doelstelling van het nieuwe vsv-programma, dat begin 2021 van start is gegaan, is verbreed. Naast het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, is vanuit OCW nu ook een kwantitatieve doelstelling opgenomen voor het terugleiden van vsv'ers naar school of het begeleiden naar werk. Zien we dat terug in de plannen?

Tekst Yolenthe van der Ree **Illustratie** Welmoet de Graaf

We spraken Robbert Smakman, senior beleidsmedewerker bij de directie MBO van het ministerie die de vsv-maatregelen in de regio's analyseerde. En we spraken twee RMC-coördinatoren over hun plannen. Waar zijn zij trots op?

Dit valt op

Robbert Smakman ziet dat bijna de helft van de maatregelen zich richt op terugkeer naar onderwijs of werk. 'De verbreding van de doelstellingen is dus goed zichtbaar in de regionale programma's, naast de inzet op het voorkomen van vsv.'

Er is in de plannen veel aandacht voor oud-vsv'ers en voor jongeren in een kwetsbare positie, constateert Smakman. 'Naast de groep jongeren uit praktijkonderwijs en vso die thuiszit, gaat het hier om jongeren met

complexe problematiek of om jongeren die uitvielen van Entree of mbo 2. Opvallend is dat RMC veel meer dan voorheen inzet op de begeleiding naar werk in plaats van alleen op terugkeer naar onderwijs. Hierin wordt op veel verschillende manieren samengewerkt met gemeenten. We zien ook dat in veel regio's een koppeling wordt gemaakt met de middelen uit de landelijke Aanpak Jeugdwerkloosheid.'

Plusvoorziening

'Elke regio zet in op een of andere vorm van Plusvoorziening. Dat varieert van 1 op 1 coaching tot groepsbegeleiding', zegt Smakman. 'Opvallend is dat de hulp steeds vaker op school wordt ingezet. Zo zijn psychologen of jongerenwerkers werkzaam op de schoollocatie; zij maken deel uit van het ondersteuningsteam van de school.'

Focus op:

1. Jongeren met extra ondersteuningsbehoefte
2. Overstappers vo-mbo
3. Jongeren in een kwetsbare positie
4. (oud-) vsv'ers
6. Moeilijke en/verkeerde kiezers
8. Ongeoorloofd verzuim
9. Anderstaligen

De middelen van gemeenten en onderwijs worden hier gezamenlijk ingezet. Vaak vinden we deze werkwijze onder de noemer 'school als wijk' of 'school als werkplaats'.

Ongeveer een derde van de regio's besteedt aandacht aan geoorloofd verzuim. Meestal gaat het hier om inzet van de jeugdarts of verpleegkundige die met de M@ZL-aanpak het ziekteverzuim terugdringt. De inzet op geoorloofd verzuim is opvallend, zegt Smakman. 'De afgelopen periodes lag de nadruk van de vsv-aanpak meer op het tegengaan van ongeoorloofd verzuim.'

Evaluatie

Op basis van gesprekken met onder meer Ingrado, MBO Raad en RMC-regio's voerde Smakman ook een evaluatie uit van het vsv-beleid. Daar kwam onder meer uit naar voren dat de verbinding met het sociaal domein een uitdaging is voor de volgende vsv-periode. Smakman: 'Het is de nadrukkelijke wens om zowel op landelijk als op regionaal niveau de verbinding te leggen tussen onderwijs, RMC, zorg en participatie. Een sluitende aanpak en doorlopende ondersteuning helpen om kwetsbare jongeren perspectief op een diploma en werk te bieden. Op dit terrein worden in veel regio's flinke stappen gezet maar het vergt voortdurende aandacht. Vanuit het Rijk ondersteunen wij deze beweging en zien wij belangrijke opgaven op, zoals uiteengezet in het IBO-rapport Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt.'

[zie ook het artikel op pagina 20 RMC tot 27 jaar?]

Regio Noord-Kennemerland – trots op de verzuimcoach

De totstandkoming van een vsv-convenant vraagt tijd en aandacht. Brainstormsessies met samenwerkingspartners gingen er in Noord-Kennemerland dan ook aan vooraf. Uitgangspunt was dat succesvolle projecten uit de voorgaande convenantsperiode meegenomen en geborgd worden. Goed voorbeeld daarvan is Your Next Step, een intensief traject voor jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt dat al vijf edities kent. RMC-coördinator Selina van Holsteijn is trots op het succes van dit traject.

Trots is zij ook op de doorstart van de verzuimcoach voor anderstalige studenten in de Entree-opleiding. 'Dat is een kwetsbare groep jongeren met een hoger verzuim dan gemiddeld. We hebben een verzuimcoach kunnen aanstellen die zich volledig richt op deze groep. Hij gaat preventief te werk op basis van klassenregistraties. Zodra blijkt dat een jongere zonder geldige reden niet op school geweest is, gaat hij erop af.'

In beeld

'Dankzij de verzuimcoach hebben we veel meer zicht op deze groep jongeren', zegt Van Holsteijn. 'Ali loopt rond op school en maakt hier en daar een praatje. De studenten kennen hem en kloppen ook op eigen initiatief bij hem aan. Hij weet wat er speelt onder de jongeren. Er is meer preventief contact en meer aanwezigheid op school. Bovendien is er meer toegang achter de voordeur, wat heel waardevol is. Zo komen er ook (hulp)vragen

in beeld op andere gebieden. Daar kunnen wij dan weer op inspelen.'

In het huidige vsv-convenant zijn ook afspraken gemaakt over de overstap van de internationale schakelklas (ISK) in het voortgezet onderwijs naar het mbo of een andere bestemming. Daarvoor zijn Uitstroomtafels ingericht. Van Holsteijn: 'Rond april hebben we in beeld wie welke overstap gaat maken. Met elkaar – voortgezet onderwijs, RMC, Werk en Inkomen en het mbo – kijken we wat en wie een jongere nodig heeft voor een succesvolle overstap en voor de juiste begeleiding tijdens het vervolgtraject. Met de verzuimcoach is er contact over jongeren die vanuit de ISK doorstromen naar Entree.'

Regio Zuidoost-Drenthe – trots op Samen leren werkt!

De regio Zuidoost-Drenthe koos voor een vsv-plan op hoofdlijnen. Drie maatregelen werden benoemd met daarbinnen ruimte om projecten vorm te geven: Preventief, Curatief en Plusvoorziening. Succesvolle projecten uit vorige periodes zijn meegenomen.

Plusvoorziening

De extra impuls voor de Plusvoorziening loopt parallel met de intensivering van de samenwerking met het voortgezet onderwijs. RMC-coördinator Linda Westendorp benadrukt het belang daarvan: 'Er is de laatste jaren te weinig aandacht geweest voor een passend aanbod voor overbelaste jongeren in het voortgezet onderwijs. Gevolg is dat er relatief veel jongeren uitvallen in het mbo. Vandaar dat we nu investeren in een Plusvoorziening voor jongeren uit zowel vo als mbo. Die voorziening positioneren we zo dicht mogelijk tegen het onderwijs aan zodat terugkeer mogelijk blijft. We besteden bovendien extra aandacht aan de kwetsbare overstap van vo naar mbo.'

Vanuit het ministerie kregen de RMC-regio's de opdracht jongeren die een jaar eerder de school voortijdig verlaten hadden

Dankzij de verzuimcoach hebben we veel meer zicht op deze groep jongeren'

terug te leiden naar school of toe te leiden naar werk. Westendorp: 'In onze regio gaat het om 250 tot 300 jongeren. We hebben ze allemaal in beeld en alles wat we doen, brengen we ook bij hen onder de aandacht. Het contact is intensief.'

Samen leren werkt!

Zeer intensief is het traject Samen leren werkt!. Na een zorgvuldige en kritische intake zijn 11 jongeren geselecteerd voor deze niveau 2-opleiding tot facilitair medewerker. Westendorp: 'Het gaat om zeer kwetsbare jongeren die we twee jaar lang intensief begeleiden op school en gedurende de stage. Het is een samenwerking tussen Menso, het Drenthe College en Emco, het werkleerbedrijf van de regio Zuidoost-Drenthe. Op een speciaal hiervoor gehuurde locatie krijgen de jongeren elke ochtend les

van docenten en coaches van het Drenthe College. 's Middags steken ze de straat over en volgen ze een stage bij Emco. Als werkleerbedrijf beschikken zij over vrijwel alle onderdelen van het facilitaire werkveld. De studenten lopen stage in onder meer het bedrijfsrestaurant, bij de receptie, in de schoonmaak en de postkamer. In het eerste jaar werken ze elke zes weken op een andere afdeling. In het tweede jaar krijgen ze een reguliere stageplek in het vrije bedrijf of op een vaste afdeling van Emco.'

Geselecteerd worden voor Samen leren werkt! is een cadeautje, meent Westendorp. 'Het is een duur traject. De groep is klein, er zijn veel professionals betrokken en de begeleiding is ongelooflijk intensief. Ik heb de indruk dat de jongeren het ook echt als een cadeautje ervaren. Ook de docenten, de

stagebegeleiders en de trajectbegeleiders zijn enthousiast.' 🍷

Menso is een zogenoemde overheidsgedomineerde NV waarin Participatie, RMC en Leerplicht zijn ondergebracht. Het Team Jongeren (tot 27) maakt deel uit van Menso.

De werkbegeleider

Hendrie Meijerink is leidinggevende op de afdeling montage, in- en ompak. Vanuit Emco is hij het aanspreekpunt voor Samen leren werkt! 'Deze groep studenten van het Drenthe College past goed bij het bedrijf', zegt Meijerink. 'Het is weliswaar een andere groep dan we gewend zijn omdat het niet de bedoeling is dat de jongeren bij ons blijven. Maar de begeleiding is eigenlijk

hetzelfde. Al onze medewerkers, en dus ook deze stagiaires, beginnen bij het begin. Wat is een magazijn? Hoe werkt een palletwagen? Wat zijn ingrediënten? Hoe bereid ik een maaltijd? Welke schoonmaakmiddelen gebruik ik waarvoor? Voor het aanleren van dit soort vaardigheden is in het vrije bedrijf geen tijd. Hier zijn alle medewerkers opgeleid in het ontwikkelingsgericht begeleiden. Er

is dus tijd en er is aandacht. Dat is waar deze jongeren van groeien.'

Meijerink is enthousiast over Samen leren werkt!. 'Ik vind het altijd mooi om mensen verder te kunnen helpen in hun ontwikkeling. En voor mezelf is het ook leerzaam. Ik heb m'n netwerk kunnen uitbreiden en m'n kennis van het onderwijs verdiept. Dat is mooi meegenomen, toch?'

De verzuimcoach

Verzuimcoach Ali Choukair heeft een achtergrond in het jongerenwerk. Hij is geboren en getogen in Libanon en spreekt klassiek Arabisch, wat de communicatie met Syriërs en, tot zijn verbazing, veel Eritreeërs makkelijk maakt. Elke ochtend gaat hij langs bij de Entree-groepen voor anderstaligen en checkt de aanwezigheid. Jongeren die zonder reden afwezig zijn, kunnen direct een telefoontje of appje verwachten. Ook bij twijfel over de opgegeven reden neemt Choukair contact op. 'Ik ben een goeie vriend, maar ook een strenge vriend', zegt hij. 'Ik sta naast de jongeren, stimuleer en motiveer hen. School is de basis, je hebt het nodig om verder te komen. Je moet er gewoon zijn. Verzuim is vaak een voorbode van problemen zoals schulden en criminaliteit. Tegelijkertijd kan verzuim ook het gevolg zijn van proble-

men. Daar probeer ik achter te komen, onder meer door op huisbezoek te gaan.

'Mijn werk zie ik als 'het nieuwe werk'. Vanuit mijn functie probeer ik problemen voor te zijn, de schoolmaatschappelijk werker komt in actie als er problemen zijn. Soms stuit ik op echt zware casussen. Ik maak dan de afweging wat ik bij me kan houden en wat ik overdraag aan de schoolmaatschappelijk werker. In dat laatste geval zorg ik voor een warme overdracht door bijvoorbeeld mee te gaan naar het eerste gesprek.

'Het contact met de leerplichtambtenaar en RMC-trajectbegeleider is intensief. Elke twee weken spreken we elkaar. Als een student gemeld wordt bij leerplicht/RMC nemen zij contact met mij op. Samen bespreken we de casus en bepalen we de aanpak. Soms is het

voldoende als ik het verder met de jongere oppak. Een andere keer komt het wel tot een gesprek met de leerplichtambtenaar of de trajectbegeleider en dan zit ik daarbij. Ik weet dan welke afspraken er gemaakt worden en zie er vervolgens op toe dat de jongere die afspraken ook nakomt.

'Tijdens corona had ik elke dag contact met de mentor van een andere klas. We bespraken hoe het ging met de studenten, wie zich wel en niet hadden gemeld bij de online-lessen, hoe hun inzet was. Ik belde geregeld met alle studenten en bij zorgen of twijfel ging ik op voordeurbezoek.'

De verzuimcoach lijkt zich te bewijzen. Het verzuim onder de anderstalige studenten is de afgelopen jaren gedaald van 45 procent naar 8 procent.

10 vragen aan...

Inge Vossenaar

directeur-generaal primair en voortgezet onderwijs

bij het ministerie van OCW

1 Wat ziet u als grootste uitdaging in uw nieuwe functie bij dit mooie ministerie?

'In Nederland gaat gelukkig veel goed op het gebied van onderwijs en we mogen trots zijn op wat we realiseren voor kinderen en jongeren. Tegelijkertijd is er de ambitie om school voor iedereen een plek te laten zijn waar je het beste uit jezelf haalt. De kwaliteit van ons stelsel nog verder omhoog brengen en hooghouden zie ik als een belangrijke opdracht voor de komende jaren. Evenals alle leerlingen daarin dezelfde mogelijkheden bieden. Daarvoor is samenwerking tussen onderwijs en andere partners cruciaal.'

2 Ingrado werkt nauw samen met de verschillende directies van OCW om het recht op onderwijs en ontwikkeling te beschermen. Hoe belangrijk is die samenwerking volgens u?

'Ingrado brengt echt specifieke kennis en kunde met zich mee. Onontbeerlijk om dat perspectief en die ervaring te betrekken bij beleidsambities, zeker waar het gaat om jongeren voor wie de schoolloopbaan minder makkelijk verloopt.'

3 Een aantal groepen jongeren was gebaat bij het thuisonderwijs tijdens corona. Hoe ziet u het eventueel voortzetten van deze vorm van onderwijs voor deze jongeren?

'Wij hebben vorig jaar verkend hoe afstandsonderwijs als instrument ingezet kan worden voor het voorkomen en oplossen van uitval. Daar zijn mooie initiatieven door ontstaan, als hulpmiddel om jongeren weer terug te leiden naar fysiek onderwijs. Deze zomer starten wij een onderzoek om de knelpunten in wet- en regelgeving te achterhalen zoals die nu in de praktijk door dergelijke initiatieven worden ervaren.'

4 Wat moet er gebeuren om kansengelijkheid in het onderwijs te realiseren?

'Kansengelijkheid heeft niet één duidelijke oorzaak, daarom vraagt het om een brede aanpak, die vaak verder gaat dan alleen het onderwijs. De Gelijke Kansen Alliantie (GKA) is door het hele land actief om hier met gemeenten, maatschappelijke partijen

en onderwijs aan te werken in verbinding met thuis, school en de omgeving van het kind. We investeren in kansengelijkheid bijvoorbeeld via het onderwijsachterstandenbudget en diverse subsidieregelingen.'

5 Hoe kijkt u in dit verband naar invoering van een brede brugperiode in het voortgezet onderwijs?

'Vanuit het perspectief van kansengelijkheid is de invoering van een brede brugperiode positief! Overgangen in het onderwijs zijn bepalend voor de schoolloopbaan van leerlingen en vormen daarmee ook kwetsbare momenten waarop kinderen het risico lopen onderschat te worden of uit te vallen. Sommige leerlingen hebben hier een extra grote kans op, zoals kinderen met een lage sociaaleconomische achtergrond of leerlingen die later in het jaar jarig zijn. Een brede brugklas kan voor deze leerlingen een uitkomst zijn. In het kader van het Nationaal Programma Onderwijs stimuleert OCW scholen dan ook om brede brugklassen in te richten.'

6 Wat is volgens u de belangrijkste volgende stap om het aantal thuiszitters verder terug te dringen?

'Een heel belangrijke stap is samenwerking tussen alle betrokkenen, waarbij praten mét in plaats van óver kinderen en jongeren centraal staat. Er is vaak sprake van een unieke situatie waarvoor maatwerk geleverd dient te worden om uitval te voorkomen of terugkeer naar school mogelijk te maken.

Het ministerie zet samen met de partners stevig in op de verbeteraanpak passend onderwijs, een betere samenwerking tussen onderwijs en zorg, het creëren van meer maatwerk mogelijkheden via de onderwijszorgarrangementen en afstandsonderwijs als instrument voor de huidige uitgevallen leerlingen.'

7 Hoe kan de overstap van vo naar mbo verbeterd worden, zodat uitval in het mbo voorkomen wordt?

'Scholen en gemeenten zijn al heel actief

hierin. Zij trekken samen op om mogelijke uitvallers vroegtijdig in beeld te krijgen en hebben hierover regionale afspraken gemaakt. Wat nog beter kan, is de doorlopende begeleiding voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte. Goede samenwerking tussen v(s)o en mbo is hiervoor belangrijk, maar ook de afstemming met de begeleider vanuit de (jeugd)hulp. In de verbeteragenda passend onderwijs (mbo) is de overstap vo-mbo een speerpunt.

8 Hoe kan de leerplichtambtenaar bijdragen aan de preventie van verzuim en uitval?

'De leerplichtambtenaar is een sleutelfiguur tussen school en gemeente. De afgelopen jaren is de leerplichtambtenaar niet alleen repressief maar juist ook preventief gaan werken. De functie van de leerplichtambtenaar was juist tijdens de coronaperiode gericht op gedeelde maatschappelijke zorg, waarbij het contact met de leerling centraal stond.'

9 Hoe ziet een preventieve aanpak er in uw ogen uit?

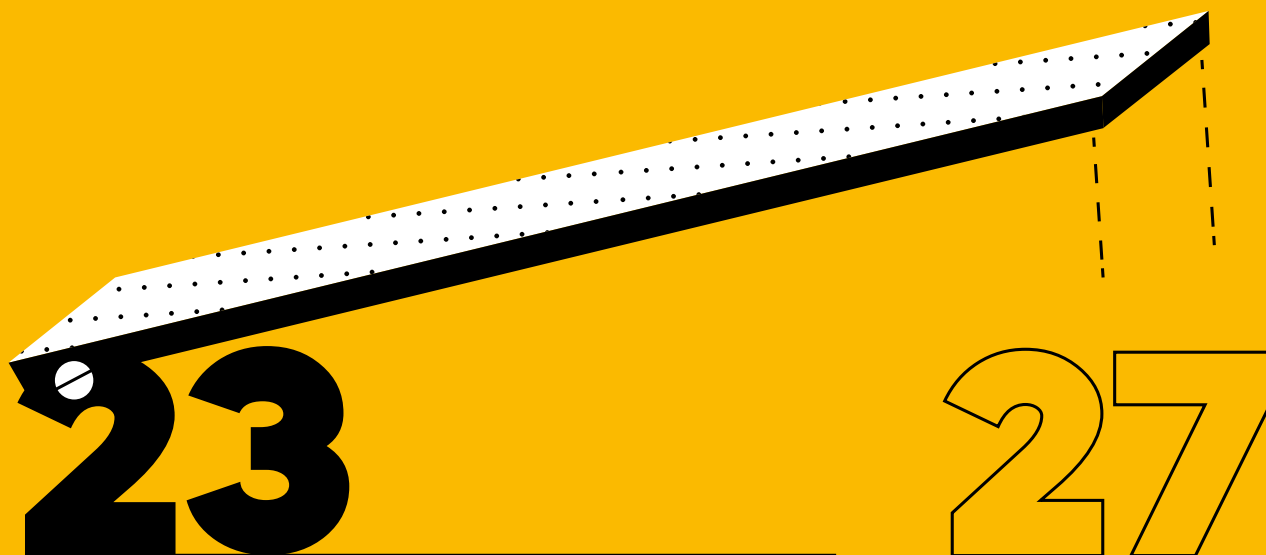
'De preventieve aanpak start bij het stimuleren van aanwezigheid. Uiteindelijk draait het voorkomen en oplossen van uitval om de verbinding tussen de leerling en de school. Er is niet één type (dreigende) thuiszitter en daarom is er ook niet één type aanpak die overal werkt. Het vraagt lokale en regionale aandacht, inzet en samenwerking van alle betrokkenen rond de leerling. Maar bovenal vraagt het een echt gesprek met de leerling en ouders/voogd.'

10 Welke vraag stelden we niet en zou u graag beantwoorden?

'Ik zou graag nog een vraag aan jullie willen stellen. Ik ben positief over de veranderde rol van leerplichtambtenaren gedurende corona, toen zij uit gedeelde maatschappelijke zorg langs de deuren gingen. Dit zorgde ervoor dat de kinderen en jongeren gezien werden. Ik zou daarom graag aan jullie de vraag willen stellen of jullie dit ook zo beoordelen en zo ja, hoe dit element behouden zou kunnen worden?'

Wettelijke taak van RMC

Omhoog naar 27 jaar?

Er is wetgeving in voorbereiding om de wettelijke taak van RMC uit te breiden zodat ook jongeren van 23 tot 27 jaar zonder startkwalificatie begeleid kunnen worden. Nu nog stopt de wettelijke opdracht bij 23 jaar. Toch zijn er al regio's die alle jongeren tot 27 jaar tot hun doelgroep rekenen. Wat zijn hun overwegingen, welke knelpunten ervaren zij en welk succes willen zij graag delen via Ingrado Magazine? We legden twee RMC-coördinatoren deze vragen voor. En vroegen de verantwoordelijk beleidsmedewerker van OCW naar de stand van zaken rondom het wetsvoorstel.

Tekst Yolenthe van der Ree Illustratie Welmoet de Graaf

Klaas Gerber, teamcoördinator RMC Jongerenloket & Leerplicht Amersfoort

Waarom kozen jullie voor een aanpak tot 27 jaar?

'Sinds 2009 hebben we al een regionaal Jongerenloket voor 18 tot 27 jaar. Dat werd bemenst door medewerkers van Werk en Inkomen, RMC was extern ondergebracht. In 2017 is besloten de RMC-functie weer bij de gemeente onder te brengen, bij het team Arbeidsintegratie, onderdeel van Werk, Inkomen en Zorg. Toen ontstond de situatie dat we binnen dat team jongeren naar elkaar gingen doorverwijzen. We maakten onderscheid tussen vragen over werk en inkomen, die naar het Jongerenloket gingen, en vragen over scholing, die naar RMC gingen. Dat vonden we raar en daar hebben we dus een eind aan gemaakt.

'Door er één team van te maken waren we met acht collega's. Aan alle zeven regio-gemeentes is nu een trajectbegeleider gekoppeld en Amersfoort doen we met z'n allen. Dat is de grootste gemeente in de regio. Ook het Jongerenloket bemensen we inmiddels met z'n allen. Als trajectbegeleider RMC/Jongerenloket heb je te maken met de verzuimers, de nieuwe vsv-ers (de meldingen vanuit scholen en DUO) en anderzijds met de jongeren die zichzelf melden met vragen over scholing, werk en inkomen. Het vergde wel wat bijscholing aan beide kanten, maar het heeft heel

goed uitpak. Het grote voordeel is dat we kennis beter kunnen verdelen, pieken beter kunnen opvangen en de aanpak veel sluitender hebben kunnen maken.

'Voorheen zag je bij RMC de focus op "wil je terug naar school?", terwijl nu de vraag veel breder is "wat wil je, wat kun je en wat heb je nodig?"'

Wat is het belangrijkste knelpunt?

'Financiering! Altijd weer. De reguliere RMC-middelen zijn beperkt, daar kunnen we niet alles voor doen. We moeten dus keer op keer op zoek naar incidentele middelen zoals ESF-subsidie, middelen uit het Actieplan Jeugdwerkloosheid, vsv-middelen en nu het corona-steunpakket. Gelukkig gaat het al jaren goed. Het is alleen wel heel veel werk. Niet alleen het aanvragen is tijdrovend, ook het verantwoorden aan zoveel geldverstrekkers doet een flink beroep op mijn agenda.'

Wat is jullie grootste succes/waar ben je trots op?

'Grootste succes is de sluitende aanpak om de jongere heen. Er is geen knip meer tussen de verschillende terreinen. Een jongere die binnenkomt met een scholingsvraag en er tijdens het gesprek achter komt dat hij misschien toch liever eerst gaat werken, kunnen we direct doorschakelen naar het Werkgeversservicepunt en kan de volgende dag een baan hebben. Hij hoeft niet eerst weer een afspraak te maken bij Werk en Inkomen met het risico dat hij daar niet aankomt.

'Ik ben er ook echt trots op dat alle collega's heel blij zijn met hun werk. Er is veel meer uitdaging en afwisseling. Ik heb een super gedreven team waarbinnen we veel praten over onze visie en aanpak.'

'Ik ben er ook echt trots op dat alle collega's heel blij zijn met hun werk'

Sevgi Mizrak, RMC-coördinator in de regio Rijnmond Zuidoost

'Onze regio beslaat zes gemeentes aan de rand van Rotterdam. De RMC-werkzaamheden hebben we uitbesteed aan De Jonge Krijger die dat geweldig doet. Wij helpen alle jongeren ongeacht leeftijd, ongeacht startkwalificatie tot 27 jaar.'

Waarom kozen jullie voor een aanpak tot 27 jaar?

'In het verleden klopten jongeren van 23 jaar en ouder vaak tevergeefs aan bij

Werk en Inkomen voor een uitkering. Veel van hen verdwenen uit beeld en werden 'spookjongeren'. Zodra ze 27 werden, stonden ze weer op de stoep met inmiddels een enorme, moeilijk oplosbare problematiek op hun nek. Dat is niet uit te leggen, vind ik. Dus pleitte ik bij de wethouders van Onderwijs en Werk en Inkomen van de zes gemeentes voor een doorgaande lijn tot 27 jaar. Inmiddels zien alle gemeentes het belang hiervan en financieren ze de trajecten voor jongeren tot 27 jaar. Iedere jongere, met of zonder startkwalificatie, die vastloopt kan altijd aankloppen.

'We starten bij de situatie waarin de jongere zich bevindt als hij bij ons aanklopt. Wat wil jij het liefste doen en wat is daarvoor nodig? Dat is de vraag die we als eerste stellen. Vervolgens laten we niet meer los. Als we een jongere niet kunnen bereiken, staan we op de stoep. En als het nodig is, staan we daar drie maanden later weer. En drie maanden later weer. En nee, dat ervaren de jongeren niet als bemoeizucht.

Sterker nog, het wordt enorm gewaardeerd. "Jullie luisteren naar ons", is het mooiste compliment dat we kunnen krijgen. En dat krijgen we vaak.'

Wat is het belangrijkste knelpunt?

'De moeilijkheid om informatie te delen! Zonder twijfel. Het is zo ongelooflijk lastig om informatie te verkrijgen over jongeren van 23 tot 27 jaar.'

Waar is jullie grootste succes/waar ben je trots op?

'We hebben jongeren van 23 tot 27 jaar veel te bieden. RMC is de partij met kennis van zowel onderwijs als arbeidsmarkt. We hebben een enorm netwerk. Jongeren die bij ons komen hebben een hulpvraag op een of meer leefgebieden. Het is aan ons om een traject in te richten en samen met de jongere steeds te bepalen wat de volgende stap zal zijn. Soms is het nodig om praktische stappen naar werk of school te maken, soms werken we eerst aan belemmerende patronen, of aan zelfvertrouwen of omgaan

met stresssituaties, soms is het nodig om te ontdekken waar een jongere goed in is. Iedere jongere is uniek en vraagt om een 'eigen' traject. De Jonge Krijger gaat echt aan de slag met jongeren. Er is niet alleen aandacht voor het resultaat, het plaatsen in en werk- of opleidingsplek, maar vooral ook voor de weg ernaartoe. Wat is de reden dat het jou zelf nog niet is gelukt en wat heb je nu nodig om duurzaam uit te stromen?

'Op nummer 1 in de top 3 van oorzaken van voortijdige schooluitval, staat een verkeerde beroepskeuze. Jongeren hebben vaak geen flauw idee wat een beroep voorstelt. Onze regio staat, met De Jonge Krijger, voor een creatieve en ludieke aanpak. Zo hebben we nu een foodtruck aangeschaft waarmee we langs de scholen voor voortgezet onderwijs gaan rijden. In de truck kunnen leerlingen van de examenklassen plaatsnemen en met behulp van een VR-bril kennismaken met zeven beroepen. Hartstikke realistisch, ze zien precies hoe het eraan toegaat op de werkvloer.' 🍷

Wetsvoorstel in voorbereiding

'Maak het mogelijk dat gemeenten de regie nemen om kwetsbare jongeren tot 27 jaar met afstand tot de arbeidsmarkt te helpen.' Zo luidde een van de aanbevelingen van het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) uit 2019. Met dit advies als ondergrond worden binnen OCW voorbereidingen getroffen voor een wetsvoorstel. Dit voorstel moet ertoe leiden dat RMC kan beschikken over de gegevens van jongeren van 23 tot 27 jaar zonder startkwalificatie. Doel is vanuit een integrale blik te kunnen bekijken welke ondersteuning nodig is.

Nishi Kesharie is beleidsmedewerker bij het ministerie van OCW en houdt zich bezig met de voorbereiding van dit wetsvoorstel. 'De wet die we voorbereiden', zegt zij, 'moet RMC de mogelijkheid geven om jongeren van 23 tot 27 jaar, zonder startkwalificatie, in beeld te krijgen en te monitoren. Bij de uitwerking van de wet willen we goed kijken naar de verbinding tussen onderwijs, RMC en het SZW-domein. Dan zijn jongeren van 23 tot 27 jaar integraal in beeld en kunnen RMC en de dienst Werk en Inkomen van de gemeente afspraken maken over de begeleiding van deze kwetsbare groep jongeren.'

'We denken ook na over in hoeverre de mogelijkheid om jongeren in beeld te brengen een verplichting wordt voor RMC's en in welke mate. En we onderzoeken de juridische kant zodat het delen van gegevens zorgvuldig gebeurt.'

Kesharie herkent het geluid uit de regio's dat een startkwalificatie geen garantie is voor een duurzame plek op de arbeidsmarkt, maar geeft aan dat het wetsvoorstel niet zal gaan over jongeren mét startkwalificatie. 'Wel wordt er onderzoek gedaan om te kijken of er objectieve indicatoren zijn over de kwetsbaarheid van jongeren met een startkwalificatie. De uitkomst van dit onderzoek kan er wellicht toe leiden dat we nog eens opnieuw gaan kijken naar de mogelijkheid ook jongeren met een startkwalificatie te monitoren, maar dit is juridisch complex omdat de privacy van jongeren moet worden gewaarborgd.'

Bij de voorbereiding van het wetsvoorstel moeten nog veel keuzes worden gemaakt die afhankelijk zijn van besluitvorming van het volgende kabinet.

'Er is niet alleen aandacht voor het resultaat, maar vooral ook voor de weg ernaartoe'

Meer ervaringen met RMC tot 27 jaar?

Leerplichtambtenaar en ondersteuner Samen sterk

Wie zijn dat eigenlijk, die ondersteuners leerplicht en RMC? Ze doen hun werk achter de schermen en zijn daardoor vrij onzichtbaar. Hun inzet is echter onmisbaar voor leerplichtambtenaren en trajectbegeleiders.

Ingrado Magazine vroeg een administratief medewerker en een leerplichtambtenaar uit Alkmaar naar hun samenwerking.

Tekst Yolanne van der Ree

Aanleiding is de training 'Leerplicht en RMC voor ondersteuners' die gezien het overweldigende aantal aanmeldingen in een behoefte voorziet. 'Bij de eerste training was er in no time een wachtlijst', vertelt Suzanne Otto, administratief medewerker leerplicht/kwalificatieplicht bij de gemeente Alkmaar. Haar collega's attendeerden haar op deze training van Ingrado en ze meldde zich enthousiast aan. 'Ik werk nog niet zo lang bij de gemeente en weet nog lang niet alles. Vandaar dat ik deze kans meteen aangreep. Echt super hoor. Ik ben er veel mee opgeschoten.'

Wetgeving

De inhoud was buitengewoon interessant, zegt Otto. 'In de ochtend werden we gewijs gemaakt in de Leerplichtwet en de wetgeving rond de kwalificatieplicht. Ik had me er nog nooit zo in verdiept, maar nu werd me duidelijk dat er daadwerkelijk wetgeving ligt onder het werk dat wij doen. Ik realiseerde me nog beter dat het belangrijk is dat wij ons werk met grote zorgvuldigheid doen. Verder was het interessant en heel leuk om ervaringen uit te wisselen met collega's uit het land. Elke gemeente heeft processen weer anders ingericht. Wij werkten net met een nieuw leerlingvolgsysteem, andere gemeentes moesten nog een keuze maken. Zij waren dus zeer geïnteresseerd in mijn

ervaringen. Ik leerde op mijn beurt weer van collega's van andere gemeentes over het opvragen van gegevens en de AVG.'

Het nieuwe leerlingvolgsysteem en de toenomen inhoudelijke betrokkenheid van Otto en haar collega-ondersteuners, maken dat ze de leerplichtambtenaren en trajectbegeleiders meer werk uit handen nemen. Leerplichtambtenaar Harriëtte Jonker: 'Bij absoluut verzuim doet Suzanne het volledige vooronderzoek. Vroeger deed ik dat zelf en dat kostte echt enorm veel tijd. Bij een aanvraag voor een vrijstelling zorgt zij dat het dossier compleet is, dat alle documenten erin zitten die wij nodig hebben om een beslissing te kunnen nemen. En de enkele keer dat we een proces-verbaal opmaken, zorgt ze ook dat al het voorwerk gedaan is.'

Plaatje compleet

Otto: 'Ook als er een verzuimmelding binnenkomt, kan ik al veel doen. Ik neem

contact op met de school, laat me informeren door de verzuimcoördinator of mentor, verstuur de brieven en kijk wat ik nog meer kan doen om het plaatje compleet te krijgen. Als ik niet zeker ben van m'n zaak, vraag ik de leerplichtambtenaar om advies. En als een jongere al bekend is bij een van mijn collega's en er komt een nieuwe melding, dan schakel ik direct door.'

Jonker: 'Doordat Suzanne nu meer beeld heeft van de inhoud van ons werk, kan ze beter inschatten welke informatie voor ons nodig en nuttig is. Ze kan daardoor proactiever te werk gaan en ons werk uit handen nemen. Zowel wij leerplichtambtenaren als de RMC-trajectbegeleiders kunnen de eerste stappen overslaan en daardoor nog meer focussen op de jongeren. Ik vond dat in het begin best eng, had het gevoel dat ik de controle kwijtraakte. Inmiddels weet ik dat ik dat eerste deel van het proces met een gerust hart aan de ondersteuners kan overlaten.' 🍷

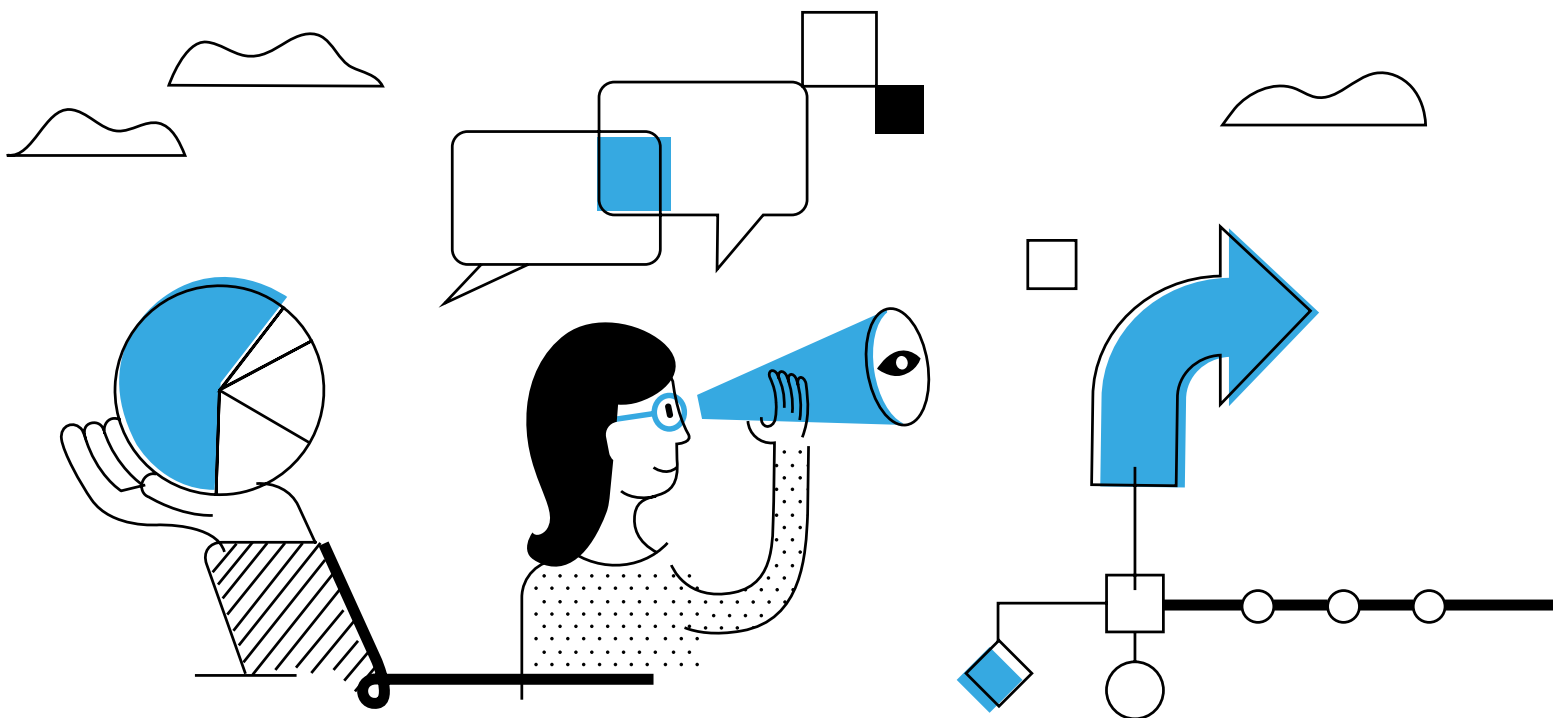
'Ik kan nu het eerste deel van het proces met een gerust hart aan de ondersteuners overlaten'

Schoolklimaat en verzuim

In elk nummer belichten we een aantal onderzoeken. Hierbij fungeert steeds het Rtl-model van Kearney en Graczyk als kapstok. Rtl staat voor Response to Intervention. Het Rtl-model helpt om de aanpak van schoolverzuim inzichtelijk te maken. Het geeft een kader om aanwezigheid op school te bevorderen en het helpt bij de aanpak van verzuim.

Tekst Marga de Weerd, Selma Hulst en René Halberstadt (projectleiders Ingrado)

Illustratie Welmoet de Graaf

Leerplicht ziet in toenemende mate een rol voor zichzelf in een preventieve verzuim-aanpak. De meeste leerplichtambtenaren willen verzuimende leerlingen vroeg in beeld krijgen en maatregelen treffen die (helpen) om te voorkomen dat eventuele onderliggende problemen verergeren. Met onderliggende problemen doelen we meestal op problemen van de leerling of in het gezin van de leerling. Het RtI-model (zie ook pagina 31) leert ons dat we daarbij ook oog moeten hebben voor eigenschappen van de school, zoals het schoolklimaat. In dit artikel staan we stil bij het belang van schoolklimaat voor schoolprestaties van leerlingen en de relatie tussen schoolklimaat en verzuim. We gaan ook in op wat dit betekent voor de rol van leerplicht of RMC in een preventieve aanpak van schoolverzuim.

Schoolprestaties

De ontwikkeling van kinderen is gebaat bij een schoolklimaat waarin zij zich prettig voelen. Uit onderzoek van Pellerin (2005) blijkt dat kinderen die scholen met een ‘gezaghebbend’ schoolklimaat bezochten de beste resultaten boekten, zowel in cognitief als in sociaal opzicht. Een ‘gezaghebbend’ schoolklimaat is een klimaat waarin eisen worden gesteld aan de leerlingen maar waarin ook ruimte is voor warme en ondersteunende relaties tussen docenten en leerlingen.

Het belang van een veilig schoolklimaat komt ook naar voren in een onderzoek naar drie succesvolle Rotterdamse basisscholen in kwetsbare wijken met een voor Rotterdam bovengemiddeld aantal gewichten-leerlingen [zie kader]. Zij presteren al drie opeenvolgende jaren boven de bovengrens van de Onderwijsinspectie. Volgens de geïnterviewden van deze scholen is onder meer een positief pedagogisch klimaat, dat gekenmerkt wordt door rust, regels en structuur, van grote invloed. Daarnaast zijn een sterke leerkracht-leerlingrelatie en het hebben van hoge verwachtingen van de leermogelijkheden van alle individuele leerlingen belangrijke succesfactoren. Ook de Inspectie van het Onderwijs noemt een goed school- en klasklimaat als voorwaarde om tot leren te kunnen komen (zie: De staat van het onderwijs 2020). Vooral aspecten die te maken hebben met sociaal-emotionele veiligheid van leerlingen en ook van leraren worden als onmisbaar voor een optimaal leerproces genoemd.

Gezaghebbend klimaat

In 2019 is voor het eerst het effect van schoolklimaat op het ongeoorloofd verzuim

onderzocht door Keppens en Spruijt*. Zij onderzochten het effect van schoolklimaat op het spijbelgedrag van ongeveer 2500 jongeren in Vlaanderen en vonden dat een gezaghebbend klimaat preventief werkte op het spijbelen. Zij stelden zich daarbij de vraag wat daar dan de reden van was. Het bleek dat leerlingen zich in scholen met een dergelijk klimaat meer aan school, lees medeleerlingen en docenten, konden binden en daardoor minder de neiging hadden om te spijbelen.

Met name het versterken van banden met belangrijke personen in de directe omgeving van de jongere (vrienden en docenten) die positief staan tegenover schoolbezoek speelt daarbij een rol. Het blijkt dat de overdracht van deze positieve houding door een gezaghebbend schoolklimaat wordt bevorderd. Daarmee wordt ook helder dat schoolbinding niet iets is van de individuele leerling, maar veel meer gezien moet worden als uiting van de samenhang met peers, docenten en schoolleiding.

Wat kun je hiermee als leerplicht-ambtenaar of RMC-consulent?

Het bevorderen van een veilig schoolklimaat hoort bij niveau 1 van het RtI-model. Het gaat hier om een schoolbrede interventie die bedoeld is om aanwezigheid van alle leerlingen te bevorderen en verzuim te voorkomen. Belangrijk dus om daar als leerplichtambtenaar of RMC-consulent aandacht voor te hebben.

Om goed zicht te krijgen op oorzaken van verzuim of op onderliggende problematiek bij verzuim moet de leerplichtambtenaar of RMC-consulent in zijn of haar onderzoek dus ook aandacht hebben voor factoren op school en in de klas. Dit is dan ook een van de elementen in het signaleringsinstrument schoolverzuim van de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS).

De interventies in niveau 1 zijn interventies die de school oppakt. De leerplichtambtenaar of RMC-consulent kan echter vanuit zijn of haar kennis over verzuim en in zijn rol als adviseur het gesprek aangaan met school over de invloed van schoolklimaat op de aanwezigheid van leerlingen. Uit het onderzoek ‘leerplicht bekeken door scholen van Regioplan’ blijkt dat juist die adviseursrol van leerplichtambtenaren door scholen wordt verwacht. Zij kunnen de school ervan bewust maken dat een veilig schoolklimaat helpt om verzuim te voorkomen.

Om verzuim te voorkomen is het echter ook van belang om acties en maatregelen

te nemen op schoolniveau die een positief verblijf op school versterken. Hierbij is een veilig schoolklimaat een voorwaarde. Een goede analyse van de verzuimregistratie door de school kan een hulpmiddel zijn om te achterhalen in welke klassen het klimaat mogelijk minder positief is. Hulpmiddelen hierbij zijn de checklist aanwezigheidsbeleid en de handreiking aanwezigheidsregistratie. 🍷

Meer informatie

Casestudy Rotterdamse basisscholen:

Op www.ingrado.nl kun je terecht voor:
- het onderzoek ‘Leerplicht bekeken door scholen’

- de Checklist aanwezigheidsbeleid en de Handreiking aanwezigheidsregistratie:

*Keppens, G., & Spruijt, B. (2019). The school as a socialization context: understanding the influence of school bonding and an authoritative school climate on class skipping. *Youth & Society*, 51(3), 1145-1166.
- het artikel Paradigmashift: Van verzuim naar aanwezigheid op pagina 28 in dit nummer.

*De meest complete
en actuele
opleiding voor
leerplichtambtenaren
en medewerkers RMC*

Leergang Leerplicht/RMC

Module 1: Wet- en regelgeving, al helemaal vol in 2021!

Module 2: Het netwerk in beeld, start 13 januari 2022

Module 3: Methodisch handelen, check onze website

De modules kunnen in willekeurige volgorde worden gevolgd.

Wanneer u alle onderdelen van de Leergang met een voldoende resultaat heeft afgesloten ontvangt u een diploma.

Leerplicht basisopleiding

start 22 november 2021

BOA PHB Domein III

diverse data in najaar 2021

module 1 en 2 ook als zelfstudie te volgen

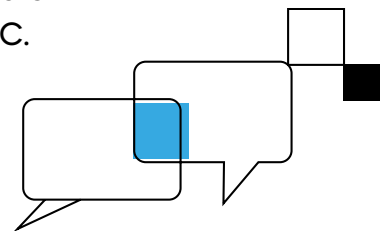

[check spv.nu](https://www.spv.nu)

Onderzoek in de schijnwerper

In deze rubriek belichten we regelmatig een aantal onderzoeken die van betekenis kunnen zijn voor het werkveld van leerplicht en RMC.

Tekst Marga de Weerd Illustratie Welmoet de Graaf

Werkbaar in de klas. Het effect van samenwerking tussen ouders, leraren, maatschappelijk werk en jeugdhulp in de schoolklas

Dit onderzoek gaat over jongeren die wel naar school gaan. Of ze verzuimen is niet bekend. Het is interessant omdat het gaat over de samenwerking tussen partijen (ouders, leerling, leerkracht en jeugdhulpverleners) waarmee ook leerplichtambtenaren of RMC-consulenten veel te maken hebben.

In het onderzoek staan 17 casussen centraal waarin onderwijs en jeugdhulp betrokken zijn. Voor elk van die casussen zijn verschillende personen geïnterviewd: (een van) de ouders, de leerling (afhankelijk van de leeftijd), de leraar en de jeugdhulpverlener. In de interviews gaat het over het probleem in de casus: hoe wordt dat probleem door de betrokkenen beschreven? De verschillende betrokkenen bij dezelfde casus beschrijven het probleem anders: de hulpverleners en de leraren beschrijven het probleem in de casus vaak minder complex dan het is. Er is sprake van informatiereductie, stellen de onderzoekers en ze beschrijven hoe en wanneer er informatie verloren kan gaan.

Daarnaast gaat het in de interviews over het beoogde en het behaalde resultaat van de samenwerking. Ook daar blijken de betrokkenen bij eenzelfde casus verschillend over te denken. Ouders kijken voor de beoordeling van het resultaat van hulpverlening vooral of het kind goed in zijn/haar vel zit en of de contactmomenten met hun kind zijn verbeterd. De leraren kijken vooral naar de leerling in de klas en naar de mate waarin zij zelf ontlast zijn. De hulpverleners ervaren de samenwerking als geslaagd wanneer de ouders zichtbaar tevreden zijn met het resultaat. Heel interessant is de 'checklist voor samenwerking' op pagina 25 van het onderzoeksverslag.

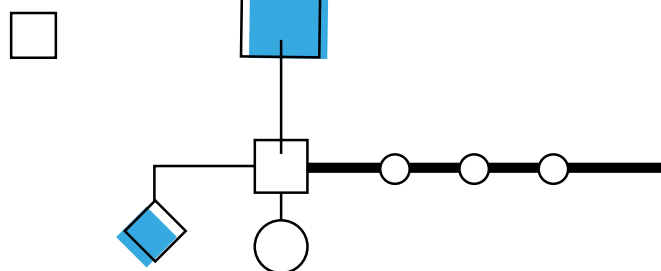
Meer informatie

Leren in coronatijd

In het rapport Leren in coronatijd worden de resultaten gepresenteerd van een groot onderzoek waaraan ruim 21.000 leerlingen uit het voortgezet onderwijs meewerkten. Voor deze rubriek beperken we ons tot de 27 procent van de leerlingen die thuis geen goede leerplek hadden. Geen goede leerplek thuis wil zeggen dat leerlingen weinig rust en ruimte hadden om te kunnen werken en leren en dat zij zich niet goed konden concentreren. Vijf procent van de leerlingen kon bovendien zeer beperkt gebruikmaken van een werkende computer, laptop of tablet. De leerlingen zonder goede thuiswerkplek hebben meer nadelen ondervonden van de sluiting van de scholen dan de leerlingen die wel een goede thuisleerplek hadden. Zo hebben zij bijvoorbeeld minder hulp kunnen krijgen van hun ouders en van docenten. Dat heeft onder meer negatieve gevolgen gehad voor de motivatie van deze leerlingen. Een van de adviezen van de onderzoekers is dan ook dat de scholen, wanneer die in de toekomst opnieuw zouden moeten sluiten, hun leerlingen vragen naar hun thuisleerplek. Scholen zouden leerlingen die geen goede thuisleerplek toch naar school kunnen laten komen of op een andere manier extra ondersteuning moeten bieden. Het onderzoeksrapport biedt veel en rijke informatie.

Meer informatie

Paradigmashift: Van **verzuim** naar **aanwezigheid**

Leerplichtambtenaren en RMC-trajectbegeleiders komen vaak pas in beeld als het kind of de jongere langere tijd niet of onregelmatig op school verschijnt of zelfs al thuis zit. Maar vaak zijn er al eerder signalen geweest zoals ziekmeldingen of te laat komen. Een andere blik op verzuim kan daarom een preventieve werking hebben. De vraag moet zijn ‘hoe zorg je ervoor dat alle kinderen en jongeren zoveel mogelijk aanwezig zijn op school?’

Tekst Susan de Boer **Illustratie** Welmoet de Graaf

‘Dat onze zoon niet naar school ging, is erin geslopen, we merkten het niet meteen. Vanaf groep 6 zagen we zijn gedrag veranderen. Dat konden we steeds verklaren: het lag aan de combinatiegroep waarin hij zat, of het kwam doordat we waren verhuisd, of hij had buikpijn omdat er een griepje heerste. Maar de ochtenden werden steeds vervelender, hij ging alles vermijden wat met naar school gaan te maken had. Niet aankleden, niet ontbijten, het werd een hele strijd voor hij op school was. Die strijd ga je als ouders aan. Je zegt “Je moet naar school”.’

‘Dat onze zoon niet naar school ging, is erin geslopen, we merkten het niet meteen’

Proeftuinen Schoolaanwezigheid

Dit verhaal vertelt een moeder via een filmpje tijdens de online workshop ‘Present’, georganiseerd door OZJT/Samen14, de samenwerking van de veertien Twentse gemeenten op het gebied van jeugdhulp en WMO-zorg. In deze workshop maken leerplichtambte-

naren en RMC-medewerkers kennis met de zogenoemde Proeftuinen Schoolaanwezigheid en de achtergrond daarvan. Twee scholen voor voortgezet onderwijs ontwikkelen in een pilot een aanpak om met de bestaande registratiesystemen de aanwezigheid van leerlingen te monitoren. Doel is het problematisch schoolverzuim terug te dringen, maar vooral ook de schoolaanwezigheid van alle jongeren te stimuleren. Daarbij is de achterliggende gedachte: het gaat om de totale schoolaanwezigheid van alle leerlingen en niet langer om geoorloofd of ongeoorloofd verzuim. Dat vraagt inspanning van de school – het klimaat moet veilig zijn bijvoorbeeld – maar het vraagt ook iets van ouders en professionele partners in de omgeving van de school.

Response to Intervention

Als onderlegger voor de aanpak hebben orthopedagoog Marije Brouwer-Borghuis van SWV 2301 VO en kwaliteitsmedewerker van de Afdeling Onderwijs van de gemeente Enschede Inge Grit een aanzet tot een visie op schoolaanwezigheid geschreven. Hierin lichten zij het Response to Intervention-model (Rti) toe, dat door de Amerikaanse wetenschappers Christopher Kearney en Patricia Graczyk is toegepast op schoolaanwezigheid. In hun visie leggen Brouwer-Borghuis en Grit de focus op preventie en vroegsignalering van schoolverzuim. Het Rti-model bestaat uit een piramide met drie interventieniveaus, de zogenoemd Tiers. Tier 1, de onderste laag, omvat ‘universele’ interventies om schoolverzuim te voorkomen en schoolaanwezigheid te bevorderen, bestemd voor alle leerlingen, bij Tier 2 draait het om gerichte interventies voor jongeren die risico lopen op problematisch schoolverzuim

Verzuimproblematiek beter bekijken

Er moet meer aandacht komen voor de analyse van verzuim in de registraties en het is belangrijk om ziekteverzuim en ongeoorloofd verzuim in samenhang te bekijken. Ook kan de samenwerking tussen scholen en leerplicht en jeugdgezondheidszorg verbeteren. Dit blijkt uit onderzoek van KBA Nijmegen.

In het primair onderwijs is bij circa drie procent van de leerlingen en in het voortgezet onderwijs bij circa elf procent sprake van zorgwekkend ziekteverzuim. Leerplichtambtenaren en jeugdartsen/-verpleegkundigen hebben die patronen niet altijd even goed op hun netvlies.

'Dat we geen goed beeld hebben van ziekteverzuim en licht ongeoorloofd verzuim, is eigenlijk raar', vindt René Halberstadt, projectleider van Ingrado. 'Van excessief ongeoorloofd verzuim, dus meer dan zestien uur ongeoorloofd verzuim in een periode van vier aaneengesloten schoolweken, weten we het wel. Maar van de frequentie en duur van ziekteverzuim en kort ongeoorloofd verzuim op landelijk niveau wisten we niets. Dit onderzoek laat die blinde vlek goed zien.' Halberstadt sluit zich wat dat betreft aan bij de conclusie van het onderzoeksrapport dat een succesvolle aanpak van (ziekte)verzuim inzet vraagt van zowel het onderwijs als van leerplicht en jeugdgezondheidszorg. Zo adviseren de KBA-onderzoekers om concretere afspraken te maken met scholen over afstemming en samenwerking, en ervoor te zorgen dat scholen de

leerplichtambtenaar en jeugdarts kennen en weten hoe en wanneer ze deze partners moeten benaderen. Halberstadt ziet ook een rol in het betrekken van ouders bij geoorloofd (ook medisch) verzuim. 'We zijn geneigd om als professionals naar elkaar te kijken en de bron te vergeten. De aanpak van ziekteverzuim kan niet zonder medewerking van de ouders.'

Onderzoeksbureau KBA Nijmegen bracht in opdracht van het ministerie van VWS de aard en omvang van het ziekteverzuim in het primair en voortgezet onderwijs in tien regio's in kaart. De regio's vormen samen een representatieve afspiegeling van stedelijk en landelijk gebied. Het onderzoek is uitgevoerd onder leerlingen van groep 3 en groep 7 in het basisonderwijs en het derde leerjaar in het voortgezet onderwijs. Ook in het voortgezet speciaal onderwijs is onderzoek gedaan.

Meer informatie

Het onderzoek van KBA Nijmegen is hier te downloaden.

dan als je onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim loslaat? Hoe organiseren we dat? Wat zijn de gevolgen op het gebied van privacy?', vraagt Sylvia ter Beek-Aarhelge, leerplichtambtenaar in Enschede, zich af.

Geoorloofd en ongeoorloofd verzuim lopen nu ook al in elkaar over, en goede afspraken over privacy zijn daarom nodig, weet Kienhuis: 'Als je uitlegt dat je het doet om beter perspectief te bieden aan het kind, kun je vaak toestemming krijgen van ouders.' Leusink vindt dat er nog meer partners bij betrokken moeten worden. 'Wijkteams, huisartsen, kinderartsen, schoolmaatschappelijk werk, ouders.' Ook over 'geoorloofd verzuim' ontstaan discussies gedurende de workshop. Leerplichtambtenaren en medewerkers van de JGZ maken soms ook onder schooltijd afspraken met leerlingen: dat is gemis aan lestijd en dus schoolverzuim.

Patronen

De Amerikaanse schoolpsycholoog en klinisch psycholoog Patricia Graczyk, als Assistant Professor verbonden aan de universiteit of Illinois in Chicago, is betrokken bij de Proeftuinen. Graczyk traint en coacht de leden van het regionale projectteam dat de implementatie van de proeftuinen in Twente ondersteunt en heeft daarnaast workshops verzorgd voor professionals op de scholen die deelnemen aan de proeftuinen. Analyse van verzuimdata en overige gegevens zoals schoolresultaten legt patronen in aanwezigheid bloot, bijvoorbeeld dat er meer wordt verzuimd in leerjaar 2 dan in leerjaar 1, of iedere eerste maandag na een schoolvakantie. In een Zoom-gesprek legt Graczyk uit: 'Hoe meer leerlingen in Tier 1 zitten, hoe minder je er hebt in de andere Tiers. Daarom is concentratie op Tier 1 van wezenlijk belang, dát moet je versterken. Het

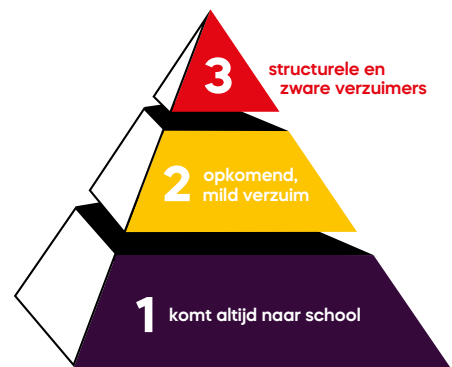
en de intensieve interventies voor jongeren met problematisch schoolverzuim bevinden zich in Tier 3. Om te bepalen in welke Tier een leerling zich bevindt, wordt gekeken naar de totale schoolafwezigheid en -aanwezigheid van die jongere over een bepaalde periode.

Geoorloofd verzuim

Tijdens de workshop 'Present' bespreken de circa honderd deelnemers in deelsessies deze visie en de consequenties daarvan voor leerplicht en jeugdgezondheidszorg. De reactie op de regionale visie en het Rtl-model voor schoolaanwezigheid waren overwegend positief, zeggen de begeleiders van de sessies. Simone Kienhuis, arts Maatschappij en Gezondheid bij de GGD in Almelo: 'Dat preventie werkt, hoef je jeugdartsen niet uit te leggen. Sommigen wilden na de zomervakantie al meteen

in overleg met scholen over de concrete invulling.' Ook bij de sessie van RMC-coördinator Merlijn Leusink is de stemming enthousiast. 'Natuurlijk vragen we ons af wat er op ons af gaat komen als we ons ook bezig gaan houden met alle verzuim en niet alleen met het ongeoorloofde. Maar de inzet van leerplicht en RMC verschuiven van de handhaving naar de samenwerking en de preventie van verzuim, is een goed idee.' De leerplichtambtenaren komen met vragen over de uitvoering: 'Hoe gaat dat

*'Begin met Tier 1 en doe met Tier 3
vooralsnog wat je altijd al deed'*

Figuur 2: verdeling in groepen en mogelijke interventies - naar model van Kearney

gaat om interventies die voor alle leerlingen nuttig zijn. Goede ventilatie is goed voor kinderen die bijvoorbeeld astma hebben en daardoor kwetsbaar zijn voor verzuim. Tegelijk hebben alle kinderen baat bij goede ventilatie.' Daarnaast worden patronen zichtbaar als de verzuimdata voor verschillende groepen worden geanalyseerd. 'Armoede is bijvoorbeeld een voorspeller voor afwezigheid, evenals het hebben van speciale onderwijsbehoeften.' Marije Brouwer-Borghuis voegt daaraan toe: 'Toen we begonnen met het maken van de piramides, hadden we veel leerlingen in Tier 2 en 3. Logisch, want we telden het geoorloofde verzuim nu ook mee en de criteria zijn strikter dan de formele kaders, zoals zestien uur in vier weken. Kinderen missen meer schooltijd dan we denken en als je dan echt naar de data gaat kijken komt er veel op een school af, het is best overweldigend.' Een belangrijke les uit deze fase is dan ook: Begin met Tier 1 en doe met Tier 3 vooralsnog wat je altijd al deed.

Rol van leerplicht

Ingrado zet stevig in op het bekend maken van de aanpak. Zo heeft projectleider René Halberstadt het Rtl-model in 2020 uitgelegd in Ingrado Magazine. 'Het imago van de leerplichtambtenaar is die van verzuimpolitie. Dat moet veranderen, we moeten meer investeren in de relatie met ouders.' Brouwer-Borghuis: 'De rol van de leerplichtambtenaren zou zeker uitgebreid kunnen worden naar Tier 1 en 2. Binnen het Rtl-model zouden zij als "expert schoolaanwezigheid" kunnen functioneren en ondersteunen bij de data-analyse, in het probleemoplossende proces en bij het kiezen van de juiste interventies. Het analyseren van data is nieuw voor scholen, een leerplichtambtenaar kan daarbij goed helpen.' Ook Ter Beek-Aarhelge en Leusink zien hier kansen: 'Laatst hadden we een havo-4-klas waarin extreem veel verzuimd werd. Toen we dit vanuit leerplicht terugkoppelden, zijn er op school enquêtes gehouden onder de leerlingen om te onderzoeken waar dit verzuim vandaan kwam en wat we zouden kunnen doen om het te verminderen. Daar zijn vervolgens gesprekken over gevoerd.

Wij maken jaarlijks overzichten van doorstroom en uitstroom, we verzamelen en analyseren al data om te zien wat er met jongeren gebeurt. Daar kun je echt conclusies uit trekken waarmee je iets kunt doen.'

Voorlichting

Kienhuis, Ter Beek-Aarhelge en Leusink zien ook een bijdrage in de vorm van voorlichting. 'In Enschede zijn we bij leerplicht bijvoorbeeld bezig om samen met GGD en wijkcoaches een presentatie te maken voor basisscholen om hen te laten weten wat we voor scholen kunnen betekenen, zeker ook in de preventieve aanpak van schoolverzuim', zegt Ter Beek-Aarhelge. Bij de deelsessie van Leusink werd geopperd om voorlichting te gaan geven aan ouders en scholen. 'RMC is onbekend bij ouders. Wij kunnen uitleggen wat ons werk inhoudt en hoe belangrijk schoolaanwezigheid is, ook met het oog op het latere leven van de jongere.' Kienhuis ziet een ideale kans voor collectieve preventie: 'Informatie uit individuele gesprekken met kinderen, bijvoorbeeld over slaapproblemen, of over stroef lopende contacten in de klas, kunnen we delen met scholen. Dat zijn voorbodes van verzuim. We kunnen meer aandacht hebben voor kinderen die met tegenzin naar school gaan. We hebben ook een gezondheidsmonitor en een kindmonitor waar dit soort informatie uit naar voren komt, daar zijn scholen blij mee.'

Geen quick fix

De 'paradigmashift' van de nadruk op schoolverzuim naar de nadruk op schoolaanwezigheid kost tijd: zowel scholen als de partners in de omgeving van de school moeten niet alleen geïnformeerd worden, maar ook getraind. Brouwer-Borghuis: 'Er is geen quick fix. Scholen hebben langdurig ondersteuning nodig om zich het werken met het Rtl-model eigen te maken. En we hebben mensen nodig om de scholen te trainen.' Het duurt een paar jaar, volgens Graczyk, om scholen de ommezwaai te laten maken. 'Maar terwijl ze leren hoe het werkt, boeken ze al resultaten. Ze beginnen in Tier 1 en dat levert al meteen minder verzuim op.' 🍷

Meer informatie

Paper over de toepassing van het Rtl-model bij schoolaanwezigheid: Kearney, C.A & P. Graczyk, (2014) A Response to Intervention Model to Promote School Attendance and Decrease School Absenteeism. Child Youth Care Forum (2014) 43:1-25. doi:10.1007/s10566-013-9222-1.

Meer informatie over het Rtl-model van Kearney:
- zie ook de rubriek Onderzoek en Theorie op pagina 27.

De Visie op schoolaanwezigheid is te downloaden via www.samen14.nl

Meer informatie over schoolaanwezigheid:

Paradigmashift

Een paradigmashift is een grote verandering in een concept, idee of gedachtegoed over hoe iets werkt of tot stand komt. Een paradigma is een samenhangend geheel van veronderstellingen (en onderzoeksmethoden) die door een bepaalde groep professionals wordt gedeeld. Veranderen de aannames, dan worden andere vragen gesteld en verandert ook het paradigma (de paradigmashift).

Kamerleden over onderwijs

Na de Tweede-Kamerverkiezingen is de commissie OCW opnieuw geïnstalleerd. Wij legden een aantal leden twee vragen voor. Wat ziet u als de grootste uitdaging op onderwijsgebied voor de komende vier jaar? En hoe kunt u bijdragen aan het recht op onderwijs en ontwikkeling?

Gert-Jan Segers
ChristenUnie

'Te vaak is de plaats waar je wieg staat, in welke wijk je naar school gaat of het gezin waarin je opgroeit, bepalend voor de kansen die je in het leven krijgt. De corona-tijd heeft die ongelijkheid alleen maar verder vergroot: kinderen met een stabiele thuissituatie met wie het toch al goed ging, hebben zich in veel gevallen goed gered. Kinderen voor wie school de stabiele basis is, zijn verder op achterstand geraakt. Dit is dé grootste uitdaging voor het onderwijs in de komende periode.

'Als tweede noem ik graag versterking en waardering van ons lerarencorps. De bijdrage die zij aan onze samenleving leveren door onze kinderen klaar te stomen voor de toekomst, is ongekend. Tegelijkertijd hebben we hen opgezadeld met een pak regels en een hele hoop extra verantwoordelijkheden die het beroep van leerkracht

zwaar maken. Het stellen van 'vertrouwen in de professional' betekent wat mij betreft dat we de salarissen van docenten in het primair onderwijs gelijk gaan trekken met die van hun collega's in het voortgezet onderwijs. En door, naast betere salariering, meer ruimte voor specialisatie te geven op de Pabo en in het onderwijs zelf, gaan we nieuw onderwijstalent werven en voor het onderwijs behouden.

'Tot slot is het voor mij belangrijk om de fantastische keuzevrijheid die ouders bij de schoolkeuze hebben te behouden en te vergroten. De grote diversiteit aan scholen in ons land, maakt dat je kunt kiezen voor een school die bij je past. Onderwijsvrijheid is een enorme impuls voor de betrokkenheid van ouders en de gemeenschap rond de school. Die prachtige veelkleurigheid is de moeite meer dan waard!'

Peter Kwint

SP

'Voor de SP is de grootste uitdaging in het onderwijs de komende vier jaar helaas dezelfde als de uitdaging van de afgelopen jaren. Simpelweg omdat het vorige kabinet deze problemen volstrekt ontoereikend heeft aangepakt. En dat is een combinatie van de basis op orde krijgen, ervoor zorgen dat de teruglopende lees- en rekenvaardigheid van jonge kinderen echt wordt gestopt, en tegelijkertijd het lerarentekort duurzaam oplossen.

'Dat kan alleen door te kiezen voor onderwijs. Door de werkdruk te verlichten, de salarissen te verhogen en het beroep weer het aanzien te geven dat het verdient.

Door te vertrouwen op de professionele autonomie van de docent en door het georganiseerd wantrouwen in bijvoorbeeld passend onderwijs aan te pakken. Zo maak je niet alleen het beroep aantrekkelijker voor docenten maar zorg je er ook voor dat jongeren sneller voor dit schitterende en zo belangrijke beroep kiezen.

'Een bijkomend voordeel is dat een docent en een onderwijssector met ruimte in het hoofd en in de agenda beter in staat zullen zijn om een passende onderwijsplek te bieden voor die vele duizenden thuiszitters die op dit moment geen plek kunnen vinden.'

Paul van Meenen

D66

'Het onderwijs kampt de aankomende jaren met een aantal grote uitdagingen. Zo is het afgelopen jaar een zwaar jaar geweest voor alle betrokkenen in het onderwijs. Niet alleen vanwege de coronacrisis, maar ook door het lerarentekort en door de kansenongelijkheid. Als oud-leraar met meer dan dertig jaar ervaring in het onderwijs, weet ik dat deze problemen niet van vandaag op morgen zijn opgelost. Het is daarom van groot belang dat de komende tijd de basis op orde komt. Door bijvoorbeeld het dichten van de loonkloof tussen het primair en voortgezet onderwijs, door te investeren in latere selectie en in het wegwerken van achterstanden.'

'Vorig jaar heeft D66 haar onderwijsvisie gelanceerd, na een scholentour door heel Nederland. In deze visie doen wij 44 voorstellen om de beste kansen voor elke leerling te realiseren. Zodat elk kind de kans krijgt om zijn of haar talent te ontwikkelen. Zo wil D66 onder andere gratis ontwikkelingsgerichte kinderopvang, een rijke schooldag, inclusief onderwijs en een beter salaris voor leraren, met minder lesuren en meer ruimte voor de professionalisering van de beroepsgroep.'

Marielle Paul

VVD

'De grootste uitdaging is de basis op orde krijgen. We willen in de eerste plaats dat kinderen op school leren lezen, schrijven en rekenen. Daar zijn heel wat vakken en taken bovenop gekomen, dus ik wil er wel voor zorgen dat leraren daar tijd voor houden en niet te veel worden belast met allerlei andere zaken. Verder moeten we snel aan de slag om te zorgen dat er voldoende mensen zijn om voor die klas te staan. Zo wil ik het bijvoorbeeld makkelijker maken om later in je leven de overstap naar het klaslokaal te maken. We hebben iedereen hard nodig de komende jaren! En de kwaliteit van ons onderwijs blijft natuurlijk altijd heel belangrijk. Die moet goed in de gaten worden gehouden, want je schooltijd kun je niet overdoen. Als de kwaliteit niet goed is,

moeten we ingrijpen. Maar aan de andere kant, als scholen het geweldig doen, mogen ze van mij meer vrijheid krijgen en kunnen we bijvoorbeeld extra investeren in salarissen voor nog betere leraren.

'Bij alles wat ik doe, zal ik dat kind in de klas en die leraar voor de klas in mijn hoofd houden. Niemand heeft iets aan steeds nieuw beleid, steeds nieuwe regels, waardoor er nauwelijks tijd over blijft om aan die leerling te besteden. Dus of het nu gaat om de kwaliteit van de school, van de lessen, of het aanpakken van dingen die niet goed gaan, ik wil mezelf bij ieder voorstel en in ieder debat steeds de vraag te stellen: worden kinderen op onze scholen hier echt beter van?'

Leren kijken met andere ogen

Tekst Ronald Buitelaar

A child with a red backpack is seen from behind, standing in front of a dark chalkboard. The child is reaching up with their right hand to write on the board. The word 'KANSENONGELIJKHEID' is written in white chalk on the board, with a red 'X' drawn over the 'N' in 'ONGELIJKHEID'.

KANSENONGELIJKHEID

Met Andere Ogen (MAO) is een landelijk programma dat samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugd wil versterken zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Het programma loopt van 1 juni 2019 tot en met 31 december 2021 en maakt gebruik van inspiratieregio's en ambassadeurs om het gedachtegoed van het programma te verspreiden. Almere is zo'n inspiratieregio en Roelie Bosch, sinds september 2019 wethouder Welzijn, Jeugd, Onderwijs, Ouderen en Gezondheid, is een van de ambassadeurs. Haar drijfveer om de politiek in te gaan sluit aan bij de uitgangspunten van Met Andere Ogen: wat kun je er als overheid aan bijdragen

dat mensen tot ontplooiing komen? Bosch weet dat de oplossing vaak gezocht wordt in systemen maar benadrukt het belang van oplossingen voor individuele kinderen, jongeren en volwassenen: 'hoe kunnen wij hen een helpende hand bieden?'

Waarom werd Almere inspiratieregio voor Met Andere Ogen en u ambassadeur?

'We zijn van mening dat we als gemeente Almere iets te brengen hebben. Wij willen onze ervaringen graag delen met anderen en op onze beurt van hen leren. René Peeters (bestuurlijk ambassadeur van MAO en voormalig wethouder van Almere) is hier in het verleden gestart met het zo

dichtbij mogelijk organiseren van onderwijs en ondersteunende hulp. Een school en een organisatie voor jeugdhulp zijn via onderwijsjeugdarrangementen samen verantwoordelijk. Overigens werden we niet zonder slag of stoot inspiratieregio. We moesten eerst een flinke procedure doorlopen waarbij gekeken werd of we voldoende te bieden hebben.'

Dan helpt het als René Peeters bij Met Andere Ogen aan het roer staat?

'Nee, dat hing niet van hem af. Hij is weliswaar inspirator, maar hij zal de eerste zijn om te zeggen dat het niet om hem gaat. Ook niet om mij of mijn mede-ambassa-

deurs. De ontwikkeling van het netwerk tot een lerende organisatie staat centraal. Daar bouwen we met elkaar aan.'

Waar draait het in essentie om bij de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugd?

'Het doel is tweeledig. Zo willen we met alle partners een netwerkorganisatie tot stand brengen, waarmee we drempels wegnemen en 'hokjes denken' tegengaan. Bedoeld om het leren en zich ontwikkelen van kinderen centraal te stellen. Daarnaast willen we de instroom in speciaal onderwijs en jeugdhulp verminderen. Dat willen we bereiken door zoveel mogelijk binnen het reguliere onderwijs te realiseren met waar nodig gebruik van een ondersteuningsstructuur.'

Op het beleidsterrein onderwijs, jeugd en zorg zijn veel organisaties actief. Hoe voorkom je dat het praatclubs worden en zorg je dat DOEN centraal staat?

'Volgens mij kom je vanzelf bij doen als je het kind als uitgangspunt neemt. Je kijkt wat je met elkaar moet doen zodat het kind zich kan ontwikkelen. Als je het kind voor ogen houdt regel je het niet alleen op papier, maar onderneem je concreet actie. Met Andere Ogen richt zich specifiek op dat soort vragen. Wat willen bereiken? Wat moeten we daar met elkaar voor doen? En hoe richten we dat in?'

Wat heeft dat inzicht Almere opgeleverd?

'Het besef dat je bijtijds moet beginnen. Wij hebben Sterk in de wijk en uitvoeringsprogramma's als Oké in School en Sterk in de klas ontwikkeld, een structuur om scholen heen waarmee je integraal naar de context van kinderen en jongeren kijkt. We spreken met kind en ouders en onderzoeken met intern begeleiders, leerkrachten, jeugdverpleegkundigen, jeugdmaatschappelijk werkenden en opvoedhulp wat nodig is. Vervolgens proberen we hulp zo laagdrempelig mogelijk rond en op die school te organiseren. Indien nodig kunnen kinderen nog gewoon naar het speciaal onderwijs. In dat geval gaat het om het goed en tijdig organiseren van aansluitende jeugdhulp.'

Hoe ziet laagdrempelig en nabij er in de praktijk uit?

'Als jeugdhulp direct aan school verbonden is kan er zeer snel geschakeld worden. Zo worstelde een school voor speciaal basisonderwijs met een leerling die aan het begin van een schooljaar heftig uitdagend gedrag vertoonde. Zo erg dat de leerkracht niet rustig kon starten met de groep. Jeugdhulp heeft het gedrag ge-

'We willen drempels wegnemen en hokjes denken tegengaan'

analyseerd waarna een jeugdhulpverlener de eerste schooldag met het kind optrok om het weer vertrouwd met school te maken. Natuurlijk was het daarmee niet klaar maar het ontlastte de leerkracht en stelde de groep en het betreffende kind in staat om vanaf de eerste dag met onderwijs bezig te zijn. In een ander geval ging een jeugdhulpverlener koekjes bakken met een kind. Een bestuurder vond dat thuishoren in een buurthuis. De hulpverlener legde uit dat het kind met selectief mutisme (een ontwikkelingsstoornis waarbij een kind/jongere in sommige situaties niet 'kan' praten-red.) kampte en dus niet sprak. Een activiteit zonder oogcontact bracht een gesprek op gang en maakte ruimte voor onderwijsdeelname.'

Inzet blijft dus afhankelijk van de bereidwilligheid van individuele bestuurders, schoolleiders en leerkrachten?

'Deels, want dit is niet door de gemeente

bedacht, maar een structuur waar we met z'n allen ja tegen gezegd hebben. Uiteraard kan de praktijk op uitvoeringsniveau verschillen. Toch merken we dat het zo succesvol is dat we meer aanvragen krijgen dan we kunnen honoreren.'

Wat is de rol van leerplicht in jullie aanpak?

'Het team leerplicht vroeg mij tijdens een voorstelronde nadrukkelijk om alleen te spreken over leerrecht. Daar willen zij zich voor inzetten. Zij willen drempels wegnemen zodat kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen. Niet contextloos 'gij zult en gij moet', maar volgens het Almeers protocol van vroeg signaleren en met behulp van het netwerk zo integraal mogelijk met elkaar optrekken. Hoe eerder erbij, hoe beter het gaat. Daarom ook willen we ons in de wijken met nog meer partijen inzetten voor de ontwikkeling van kinderen. Er is nog veel te doen. Dit is pas het begin.' 🍷

René Peeters

(Bron: website MAO – september 2019):

'Het programma Met Andere Ogen is erop gericht dat kinderen zich zonder onderbreking kunnen ontwikkelen. Het doel is om onnodige zorg te voorkomen en noodzakelijke zorg zo snel mogelijk te realiseren. De gedachte (en hier en daar de ervaring) is dat veel zorg voorkomen kan worden door meer soorten deskundigheid op de werkvloer: andere ogen. Een breder samengesteld team op school of in de kinderopvang geeft rust voor kinderen, ouders en medewerkers.'

Het beeld van de leerplicht-ambtenaar

Tekst Yolenthe van der Ree Illustratie Welmoet de Graaf

adviseren

Het beeld van de leerplichtambtenaar is vaak nog dat van handhaver. Pas als een situatie geëscaleerd is, komt hij of zij in beeld. De mogelijke rol van de leerplichtambtenaar in de preventie is relatief onbekend. Hoe komt dit en is de beroepsbenaming een van de oorzaken? Wat kan helpen om dit beeld te veranderen? Hoe kijkt de leerplichtambtenaar hier zelf naar? Ingrado nodigde twee leerplichtambtenaren uit hierover van gedachten te wisselen. En deed zelf ook een duit in het zakje.

Paul Adriaanse is leerplichtambtenaar in Deurne. Eerder zette hij het CJG op en was hij beleidsambtenaar zorg en welzijn, ook in Deurne. Heel handig, zegt hij zelf, want met zijn netwerk zit het wel snor. Daar maakt hij in de dagelijkse praktijk als leerplichtambtenaar dankbaar gebruik van. 'Ik heb korte lijnen met collega's van partnerinstellingen. We kennen elkaar en betrekken elkaar in een zo vroeg mogelijk stadium bij ingewikkelde casussen. Samen onderzoeken we wat er moet gebeuren om een kind weer perspectief te geven.'

Bart Verbeek is al lange tijd werkzaam in het werkveld van leerplicht. Als leerplichtambtenaar, als adviseur en nu wederom als leerplichtambtenaar. In Amersfoort, waar hij deel uitmaakt van een team van zeven. Een team waarbinnen de neuzen dezelfde kant opstaan en waar handhaving wordt gezien als uiterste middel. 'In de meeste gevallen die bij ons gemeld worden, speelt er veel meer dan verzuim alleen. Het is zaak dat je heel goed luistert en probeert te begrijpen wat er gebeurt en wat er nodig is. Het verhaal van school, ouders en jongere is lang niet altijd identiek. Daar moeten wij als leerplichtambtenaren één verhaal van zien te maken. Echt geloof me, de casussen waarin de leerplichtambtenaar "foei!" roept en de leerling weer teruggaat naar school, zijn op één hand te tellen.'

*'Praat met elkaar over het vak.
Stel de vraag wat
de bedoeling is van ons werk'*

Sluitstuk

Dat het beeld van de leerplichtambtenaar als handhaver hardnekkig is, beamen beide gesprekspartners. Ze merken het op scholen die pas hun hulp inroepen als de zaak al is vastgelopen of geëscaleerd. Adriaanse: 'Als sluitstuk komen wij tenslotte in beeld. Scholen vragen dan soms letterlijk om handhaving of een proces-verbaal. Dan sta je meteen met 1-0 achter. Je kunt weinig meer betekenen. De kans op samenwerking met jongere en ouders vanuit vertrouwen is verkeken. Die inzet op het laatste moment is beeldbepalend. Ouders verwachten direct toestanden en problemen als leerplicht in beeld komt.' Verbeek: 'Het is ook nog niet zo heel lang geleden dat leerplicht bij de afdeling handhaving ondergebracht kon zijn. En nog verder terug zelfs bij de politie. En ik zag in een andere gemeente eens een auto rijden waarop stond "Handhaving Leerplicht". "Wat ben ik blij dat ik hier niet werk", denk ik dan. Wij proberen zo vroeg mogelijk in beeld te komen en naast de jongere te gaan staan. Dan kun je van grote waarde zijn.'

Een vak

Henrie Mastwijk en René Halberstadt, beiden projectleider bij Ingrado, nemen ook deel aan het gesprek. Zij herkennen het beeld dat beide heren schetsen. Halberstadt was zelf lange tijd leerplichtambtenaar in Den Haag. '5 procent van het werk bepaalt 80 procent van de beeldvorming', zegt hij. Waarmee hij onder meer doelt op acties van leerplichtambtenaren die ouders beboeten voor luxe verzuim omdat ze hun kinderen onder schooltijd mee op vakantie namen. 'Leerplichtambtenaar is een vak', benadrukt Mastwijk. 'Het is een vak waarvoor je stevig opgeleid wordt en waarbinnen je de opdracht hebt een uiterst genuanceerd beeld te krijgen van wat er aan de hand is.'

Ook al zijn alle gesprekspartners het erover eens dat de inzet van de leerplichtambtenaar in een vroeg stadium van grote waarde kan zijn; de wettelijke basis ontbreekt. Verbeek: 'Het begrip 'preventie' komt niet voor in de Leerplichtwet. Toch is het juist die preventieve taak die binnen ons team uiterst serieus genomen wordt. Dat betekent dat we dat ook moeten vertellen. Aan scholen, aan ouders, aan partners. En dat vraagt om een goed verhaal, een verhaal dat onder collega's breed gedragen wordt. Praat dus met elkaar over het vak. Stel de vraag wat de bedoeling is van ons werk, vanuit welke visie we opereren, hoe we ons willen positioneren en hoe we willen samenwerken met anderen. Alleen als we een eenduidig verhaal hebben, kunnen we onze positie verstevigen en het beeld van onze functie bijstellen.'

Het andere verhaal

Halberstadt werpt de vraag op of het niet juist de handhaving is die het vak van leerplichtambtenaar uniek maakt. 'Want wat is jouw toegevoegde waarde als die taak niet zou bestaan? Zouden collega's van andere afdelingen of van andere instellingen jouw werk dan niet kunnen overnemen?' Verbeek beaamt dat de Leerplichtwet hem formele mogelijkheden biedt. 'Ik ben bevoegd me te bemoeien met gezinnen waar het niet goed gaat. Met kinderen die in de problemen zitten. Dat is waar en dat wil ik ook niet weggooien. Het gaat er vooral om het andere verhaal ernaast te zetten.'

Zowel Mastwijk als Halberstadt zien hier ook een rol voor Ingrado. 'We kunnen nog meer het gesprek in de regio's aanzwengelen over de bedoeling van het vak, over de relatie tussen preventie en handhaving. Net zoals we dat nu doen in de discussie over geoorloofd en ongeoorloofd verzuim en over schoolverzuim versus schoolaanwezigheid. Dat zijn belangrijke en waardevolle gesprekken.' 🍷

handhaven

Tot slot

Deze rubriek biedt ruimte voor ontwikkelingen bij Ingrado en in het werkveld, voor nieuws uit de regio's en van samenwerkingspartners, voor dat wat opvalt of in het oog springt.... Heb je een bijdrage? Laat dat weten aan de redactie via info@ingrado.nl.

Dit keer laten we een aantal betrokkenen bij het recht op onderwijs en ontwikkeling aan het woord. Wat zijn hun wensen voor het Regeerakkoord?

Senne Janssen

hoofd Regionaal Bureau Leerplicht Holland Rijnland

'De Leerplichtwet wordt op de schop genomen. Het verschil tussen ongeoorloofd en geoorloofd verzuim verdwijnt, net zoals de vrijstelling 5 onder a. Scholen melden alle verzuim bij leerplicht. Het bevorderen van het leerrecht wordt een nieuwe kerntaak van leerplichtorganisaties.

'Samenwerkingsverbanden krijgen een prestatie-bekostiging. Méér kinderen zonder onderwijs = minder geld. Minder kinderen zonder onderwijs = meer geld. Hier tellen vrijgestelden 5 onder a dus ook mee.

'Er wordt flink geïnvesteerd in het onderwijs, maar ook in de Inspectie van het Onderwijs, zodat deze beter kan toezien op de naleving van de zorgplicht van scholen en sneller kan acteren op individuele signalen van ouders.

'Tot slot is de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp gebaat bij het slechten van schotten. Dat begint bij de ministeries. Er komt dus één ministerie van jeugd en onderwijs. Eerste taak: harmoniseren van jeugd- en onderwijsregio's.

'Dat zou nog eens mooi zijn....'

Michiel Winderhoud

directeur-bestuurder samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Rotterdam

'Hoe mooi zou het zijn als het nieuwe kabinet nu eindelijk een einde zou maken aan de structurele en ongelofelijk onrechtvaardige salarisverschillen tussen leraren in het primair onderwijs en hun collega's in het voortgezet onderwijs. Een verschil dat aan de bron ligt van het huidige grote lerarentekort. Een verschil dat totaal geen recht doet aan de hoge eisen die aan leraren in het primair onderwijs gesteld worden. Dertig leerlingen, minimaal drie niveaus lesgeven en een handvol leerlingen met stevige ondersteuningsvragen. Wanneer je dat van leraren verwacht dan moet je ze er ook naar betalen.'

Tjor Ivakie

directeur Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ)

'Lossen we problemen van kwetsbare jeugdigen op als we ze vroeg signaleren? Zodat hun toekomst beter zal zijn dan de start die ze nu maken? De werkelijkheid is anders. We moeten ons hard maken voor het leerrecht van iedere jeugdige én investeren in hun (mentale) gezondheid. Dan redden we niet alleen levens, maar ook generaties. Niet de slechte start staat dan centraal, maar de veerkrachtige toekomst. In het Regeerakkoord zie ik dat graag terug: "Dit kabinet zal het onderwijskansenbeleid niet richten op de afkomst van leerlingen, maar op de toekomst van deze nieuwe generaties. Samen met het onderwijs gaan leerrechtambtenaren en jeugdgezondheidsprofessionals slim samenwerken voor veerkrachtige generaties.'

Carry Roozmond

bestuurder Ingrado

'Ik bepleit al langer dat een investering in jeugd een investering is die echt rendement oplevert. Door corona zouden we bijna vergeten dat er op korte termijn een groot tekort is op de arbeidsmarkt. Dat vraagt om een visie op mogelijkheden voor alle jongeren om zich te ontwikkelen. Breed te ontwikkelen en een leven lang te ontwikkelen. Dat vraagt dat we werkgevers steunen bij het bieden van stageplaatsen, van werkervaringsplaatsen. Dat vraagt om een investering in het onderwijs, er is echt creatief denken nodig om aan het lerarentekort te werken, naast de investering in erkenning, beloning en waardering voor de leraren. Ik kijk uit naar een Regeerakkoord vol samenhang en visie. Een Regeerakkoord waarin het woord 'repareren' niet of nauwelijks voorkomt en waarin het perspectief centraal staat. Waarin de ambitie is dat iedereen terechtkomt op een zelfstandige plek in de samenleving.

'En mijn allergrootste wens is dat er weer een ministerie van Jeugd komt. Een ministerie dat de verbindingen legt en daarmee heel veel tijd, energie en geld bespaart. De minister van Jeugd zorgt voor samenhangend beleid rond ontwikkeling, gezondheid, arbeid en inkomen tot 27 jaar.'

Adnan Tekin

voorzitter MBO Raad

'Jongeren moeten later kunnen kiezen voor beroepsonderwijs. Zo kan ieder kind het beste uit zichzelf halen en stimuleren we kansengelijkheid. Daarnaast wil het mbo aan de slag met de publieke infrastructuur voor een leven lang ontwikkelen. Leerrechten en erkende leertrajecten zodat iedere volwassene zich tijdens zijn/haar loopbaan kan bij- of omscholen. Corona maakt duidelijk hoe noodzakelijk dat is.

'En voor mensen met potentie die nog aan de kant staan, willen we een duurzame samenwerking met een overheid die staat voor kwaliteit in het sociaal domein. Het mbo is ook voor deze groep een opstap naar deelname aan de maatschappij.'

Freddy Weirna

voorzitter PO-Raad

'De coronacrisis heeft bestaande kwetsbaarheden in ons onderwijs extra zichtbaar gemaakt: personeelstekorten, toenemende kansongelijkheid en de onderwijskwaliteit die onder druk staat. Het onderwijs moet aantrekkelijker worden door het dichteren van de loonkloof tussen primair en voortgezet onderwijs en door te investeren in goede opleidingen en begeleiding voor startende leraren. Het huidige kabinet heeft geld beschikbaar gesteld om leervertragingen door corona in te lopen. Dit is te waarderen, maar het gaat om incidenteel geld. Scholen hebben structurele middelen nodig om het lerarentekort, kansongelijkheid en dalende resultaten aan te pakken. De PO-Raad hoopt dat we die thema's terugzien in het Regeerakkoord.'

Quin Blokzijl

voorzitter Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB)

'Tot op de dag van vandaag wijken de rechten van mbo-studenten af van die van het hbo en wo. Mbo-studenten bevinden zich nog steeds niet op het grondgebied van 'volwaardige studenten' en dat zou wel moeten als je ongelijkheid wil aanpakken. De positie van de mbo-student blijft ook gering als het gaat om inspraak bij politieke besluitvorming.

'De ruimte die studenten nodig hebben als het gaat om herstel van de coronapandemie is uiterst belangrijk. Het welzijn van de studenten heeft flink letsel opgelopen en dat vraagt veel aandacht. Het bindend studieadvies (BSA) is in de pandemie ook even geparkeerd tot nader order. Maar ook in die nadere order zal het BSA in veel gevallen zijn onterechte tol blijven eisen van studenten. Een betere begeleiding om de studenten binnenboord te houden zou op zijn plek zijn. Het huidige BSA staat voor pappen en nathouden.'

**Alles wat aandacht
krijgt groeit.**

Ook onze jongeren!

Ingrado